

CUMHURİYET'İN 100. YILINDA TÜRKİYE'DE YASAMA FAALİYETİ SEÇKİNLERİ: ISPARTA MİLLETVEKİLLERİ ÖRNEĞİ

THE ELITES OF LEGISLATIVE ACTIVITY IN TURKEY IN THE 100TH ANNIVERSARY OF THE REPUBLIC: THE CASE OF ISPARTA MPS

Arş. Gör. Muhammed Yusuf ERTEK¹

ÖZ

Çalışmada, C.W. Mills'in iktidar seçkinleri teorisi temelinde, literatürde Türkiye'deki diğer seçkin teorileri veya seçkinlere yönelik üretilmiş kavramlar ele alınarak Isparta milletvekilleri örneğinde bir sonuca ulaşılması amaçlanmıştır. Isparta Milletvekilleri hakkında, TBMM albümü ve web sayfasındaki bilgiler, doküman analizi tekniğiyle incelenerek Microsoft Excel programıyla 122 satır ve 24 sütundan oluşan bir veri tabanı oluşturulmuştur. Veri tabanındaki nitel ve nicel veriler araştırma sorularına cevap vermek için analiz edilmiştir. Ayrıca sonraki araştırmalara ışık tutması amacıyla benzer çalışmaların bir listesi oluşturulmuştur. Bulgulara göre, Isparta'da milletvekili seçilme yaşı ortalaması 47 iken genelde 50'dir. Yasama dönemleri 1960 ve 1980 darbesi sonrasında yaş ortalaması görece yükselmiştir. Meslekler ağırlıklı bürokrat (f=16), avukat (f=11), tıp doktoru (f=8), öğretmen (f=16) ve inşaat mühendisidir (f=5). Lisans ve üzeri tahsil oranı %90,9'dur. Türkçe dışında bir dil bilme oranları %79'dur. En fazla DYP, DP ve AKP milletvekilleri seçilmiştir. Seçilen 67 vekilden 65 evlidir ve 55'i Isparta doğumludur. Milletvekilleri üzerinden yapılabilecek bu gibi analizlerde sonuçların yüzeysel kaldığı görülmüştür. Daha somut sonuçlar için görüşme ve/veya daha doküman analizi yöntemleriyle derinlemesine nitel analizler yapılabilir. Türkiye'de milletvekillerine yönelik toplam 48 akademik çalışma tespit edilmiştir. Bu çalışmanın alametifarikasıysa Cumhuriyet'in 100. yılında tüm Isparta milletvekillerinin birlikte ve C.W. Mills'in iktidar seçkinleri teorisi temelinde değerlendirildiği bir çalışmanın daha önce yapılmamış olmasıdır.

Anahtar Kelimeler: İktidar Seçkinleri, Pluralist Elitler, Demokratik Elit Teorisi, Milletvekillerine İlişkin Akademik Çalışmalar.

JEL Sınıflandırma Kodları: H19, H80, H89.

ABSTRACT

In the study, it is aimed to reach a conclusion in the example of Isparta deputies by considering other elite theories or concepts produced for elites in Turkey in the literature, on the basis of C.W. Mills' theory of the ruling elite. Information about Isparta Deputies in the TBMM album and web page is examined using the document analysis technique and a database consisting of 122 rows and 24 columns is created using the Microsoft Excel program. Qualitative and quantitative data in the database are analyzed to answer research questions. In addition, a list of similar studies is created to shed light on subsequent research. According to the findings, the average age for being elected as a deputy in Isparta is 47, while it is generally 50. The average age has increased relatively after the 1960 and 1980 coups. The professions are mostly bureaucrat (f=16), lawyer (f=11), medical doctor (f=8), teacher (f=16) and civil engineer (f=5). The rate of undergraduate education and above is 90.9%. The rate of knowing a language other than Turkish is 79%. The most elected deputies are from DYP, DP and AKP. Of the 67 deputies elected, 65 are married and 55 were born in Isparta. It is observed that the results of such analyses that can be made on the MPs remain superficial. For more concrete results, in-depth qualitative analyses can be conducted using interviews and/or document analysis methods. A total of 48 academic studies on MPs in Turkey are identified. The distinctive feature of the study is that a study evaluating all Isparta MPs together in the 100th year of the Republic based on C.W. Mills's theory of the power elite has not been conducted before.

Keywords: The Power Elite, Pluralist Elitist, Democratic Elite Theory, Academic Study on MPs.

JEL Classification Codes: H19, H80, H89.

¹ Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İnsan Kaynakları Yönetimi Bölümü, yusufertek@gmail.com

EXTENDED SUMMARY

Purpose and Scope:

The study is based on C. W. Mills' theory of power elites. At the same time, other elite theories or concepts produced for elites in Turkey are discussed in the literature. In this context, it is aimed to reach a conclusion regarding the legislative activity elite in Turkey with the example of the Isparta MPs. It is also aimed to scan and list similar studies. Thus, the study aims to shed light on similar studies. At the same time, it is aimed to reveal the place of the study among other studies on the relevant subject. On the other hand, it is aimed to make an application of theories about elites to the elites in Turkey. In this context, it can be stated that the study aims to analyze the distinguished position of the Isparta Members of Parliament in the social field on the 100th anniversary of the Republic of Turkey.

Design/methodology/approach:

The information about the Isparta Members of Parliament, obtained from the GNAT album and web page, is examined using the document analysis technique and a database consisting of 122 rows and 24 columns is created with Microsoft Excel program. The database includes the period in which the MPs are elected, their political party, name, surname, gender, year of birth, place of birth, profession, education, number of languages they know, marital status, number of children, first signatory and signed bill proposals, and the date on which these data are recorded in the database. The date and source of the data are included. Qualitative and quantitative data in the database are analyzed to answer research questions. It has also created a list to shed light on future research on similar studies. The answers to the research questions are reinforced with tables and figures.

Findings:

The average age to be elected as a member of parliament in Isparta is 47. Members of Parliament are most often elected at the age of 50. The average age of MPs increased relatively after the 1960 and 1980 coups in terms of legislative periods. When we look at the professions of the MPs, they are mostly bureaucrats (f = 16), lawyers (f = 11), medical doctors (f = 8), teachers (f = 16) and civil engineers (f = 5). In terms of education level, the rate of deputies with a bachelor's degree or higher is 90.9%. The rate of MPs knowing a language other than Turkish is 79%. Among the MPs, it is seen that the MPs from DYP (True Path Party), DP (Democratic Party) and AKP (Justice and Development Party) are mostly elected. Of the 67 MPs elected in Isparta, 65 are married. According to records, only 55 of the 67 people elected as members of parliament in Isparta were born in Isparta.

Conclusion and Discussion:

It can be said that the general election age in Isparta is 47, which shows that middle-aged people have more advantages in terms of being elected. The fact that relatively more experienced or older people become MPs after military coups may be a subject of investigation for other studies. It is seen that MPs are generally elected among educated people, and most of them become MPs while they are already in public office. It can be stated that the fact that 8 in 10 MPs has a bachelor's degree or higher education level shows that the voters perceive that the level of education is taken into account. It is seen that the majority of the MPs elected in Isparta have a "right" tendency. It can be mentioned that being born in Isparta is another positive factor in becoming an Isparta MP. Based on the method and data of the study, it can be seen that analyses such as above can be made. However, it seems that such analyses remain superficial in terms of being able to present fiction such as that put forward by C. W. Mills in terms of the elite theories in question. In order to obtain more in-depth and comprehensive information, analysis methods based on interviews and/or more document analysis must be used. The abundance of qualitative analyzes to be conducted will also be able to reveal more qualified results regarding the ruling elite, not only in Isparta specifically, but also in Turkey. On the other hand, this and similar studies for MPs, as well as some studies specifically for Isparta, have been carried out before. As a matter of fact, lists of these studies are included. However, a study in which all Isparta MPs were evaluated together on the 100th anniversary of the Republic has not been conducted before. It can be stated that this issue is the most original aspect of the study.

1. GİRİŞ

Her toplumda yöneten ve yönetilenler vardır. Yönetilenlerin çoğunlukta ve yönetenlerin ise nicelik bakımından daha azınlıkta olduğu görüşü yaygındır. Bu minvalde araştırmacılar, toplumu yöneten veya toplumsal süreçlerin evrilmesinde kilit rolde olanları “elit”, “seçkin” veya “ayrıcalıklı” gibi kavramlarla tanımlamakta ve onlar hakkında çalışmalar yürütmektedir. Bu yolda geliştirilen bazı elit veya seçkin teorileri gerek dünya gerek Türkiye literatüründe yer almaktadır.

Elit veya iktidar seçkinlerine dair dikkat çekici bir çalışma Charles Wright Mills’in “The Power Elite” isimli ve Türkçeye “İktidar Seçkinleri” ismiyle çevrilen kitabıdır. Mills, uzun soluklu saha araştırmalarının nicel ve nitel verileriyle birlikte akademik deneyimlerini harmanlayarak adeta bir olgunluk eseri olarak İktidar Seçkinleri kitabını yazmıştır. Mills, çalışmasında Amerika Birleşik Devletleri’nin (ABD’nin) iktidar seçkinlerini ele almış, ayrıntıları ve dayanaklarıyla birlikte tezini güçlendirmiştir. Mills’in, ABD’ye has yaptığı bu çıkarımlar, Mills çıkarımlarının dünyaya teşmil olabileceğini iddia etmese de dünya genelinde ilgi çekici bulunmuş ve üzerine çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

Mills’in ifade ettiği iktidar seçkinleri, siyasal mekanizmayı yönetenler, ordu ve şirketler özelinde üçlü bir yapı ortaya koymaktadır. Mills, toplumu üç sınıfta ele alarak alt, orta ve üst sınıflardan bahsetmektedir. Ona göre alt sınıflar yönetildiğinin farkında olmayan ve kendini gizleyenler, orta sınıflar Mills gibiler ve üst sınıflar ise bu iktidar seçkinleridir. İktidar seçkinleri, sahip oldukları kimliğin farkında değildirler. Lakin güçlerini kullanmaya kalkıştıklarında kendilerine karşı gelecek veya gelebilecek güçlerin farkındadır (Mills, 2021).

Mills’in İktidar Seçkinleri kitabı oldukça geniş bir hacme sahiptir. Dolayısıyla bu çalışma özelinde Mills’in teorisine dair ayrıntılara ilgili başlıklarda yeniden değinilecektir.

İktidar seçkinleri veya elitlere yönelik Türkiye’de de birçok çalışma yapılmıştır. Elbette Mills’in iktidar seçkinleri teorisi üzerinden de çalışmalar yürütülmüştür. Söz konusu çalışmaların genel itibarıyla Türkiye’nin yönetimindeki seçkinler üzerine olduğu belirtilebilir.

Bu çalışmada, elitlere ilişkin teorilerden kısaca bahsedildikten sonra Mills’in iktidar seçkinlerine ilişkin teorisinden bahsedilmiştir. Ardından Türkiye siyasi hayatı ve sonrasında Isparta siyasi hayatı incelenmiştir. Devamında Mills’in iktidar seçkinleri teorisinden hareketle Cumhuriyet’in 100. yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne (TBMM) seçilen Isparta milletvekilleri incelenmiştir. Bu kapsamda Türkiye’nin iktidar seçkinleri, siyasi elitleri, siyaset elitleri ve benzeri grubun varlığı Isparta özelinde TBMM Albümü ve TBMM web sayfasındaki özgeçmişleri üzerinden Isparta’daki seçkin veya elitlerin birtakım özellikleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

TBMM kayıtlarından alınan verilerle Microsoft Excel programında bir veri tabanı² oluşturulmuştur. Veri tabanından elde edilen bilgilerle, araştırma sorularının cevapları aranmıştır. Yapılan bu analize ilişkin ayrıntılar, çalışmanın “Isparta Milletvekillerinin Sosyolojik Tahlili” başlığında yer almaktadır.

Yapılan araştırma sürecinin neticesinde, sonuç ve değerlendirme kısmında yasama faaliyeti seçkinleri kavramları ortaya konmuş, Isparta özelinde yasama faaliyeti seçkinlerinin özellikleri ifade edilmiştir. Çalışmanın sonunda ise bu çalışmanın yöntemi ile araştırma sorularına ulaşma noktasında karşılaşılan zorluklar ifade edilmiş ve buna benzer diğer çalışmalar için, sonraki araştırmalara yönelik öneriler sıralanmıştır.

2. ELİTLER/SEÇKİN TEORİLERİ

Elit, Fransızca kökenlidir. Fransızca, “élite” kelimesinden Türkçe’ye girmiştir. Türk Dil Kurumu sözlüğünde, “elit” kelimesinin karşılığı “seçkin” olarak ifade edilmektedir. Türk Dil Kurumu’nda “seçkin” kelimesi ise benzerleri arasında niteliklerinin yüksekliğiyle göze çarpan, mümtaz, güzide, mutena ve bir toplumda saygın ve etkin mevkilerde bulunan ve toplumun eğitim, ekonomi, siyaset, askeriye, din, sanat vb. alanlarıyla ilgili etkinliklerin denetimini elinde tutan (kişi veya grup) elit anlamına geldiği belirtilmektedir (TDK, 2025). Bu çalışmada söz konusu kavramların yakın anlamlılığı göz önünde tutularak, “elit” ve “seçkin” kavramları birlikte kullanılacaktır.

² İlgili veri tabanı yazar tarafından paylaşılabilir, detaylı bilgi için yazar ile iletişime geçebilirsiniz.

Kapitalist ekonomik sisteme sahip olan toplumların ortak özelliklerinden biri olarak “eşitsizlik” olgusu görülmektedir. Bu bağlamda sosyal bilimciler, toplumların sosyo-politik yapılarını anlama ve açıklamayı amaçladıklarında, “eşitsizlik” temelli “iktidar yapısı” ve “güç ilişkileri” ağlarını incelemektedir. Öte yandan söz konusu bu eşitsizlikler pek bir uzmanlık gerektirmeksizin toplumun tüm mensupları tarafından kolaylıkla görülebilir mahiyettedir. Mesela, toplumun bazı kesimleri daha çok para kazanır, bazıları karar verme süreçlerinde daha çok etkiye sahiptir, bazılarının ayrılacağı tüm toplum kesimlerince fark edilmektedir. Sosyal bilimciler, işte bu olguları anlayabilmek için birçok teori geliştirmiştir (Arslan, 2003a, s. 115-116). Bu teorilerden bazıları plüralist teori, elitist teori ve demokratik elit teorisidir.

Elitlere dair geliştirilen teorilerden biri, pluralist (çoğulcu) elit teorisidir. Pluralist elit teorisi 1950 ve 1960’lı yıllarda büyük bir üne sahip olmuştur. Kökenini, liberal düşünceden almaktadır. Ana fikri, toplumdaki baskı gruplarının çokluğudur. Bu teoriye popülerlik kazandıran Dahl, Lindblom, Riesman ve Galbraith gibi düşünürlerdir. Teori, 1970 ve 1980’lerde Truman, Sartori, Bealey ve Polsby tarafından daha sofistike hale getirilmiştir. Pluralist teori, toplumsal ve siyasi gücün çok sayıda grup tarafından paylaşıldığını ifade etmektedir. Söz konusu grupların, topluma dair karar verme süreçlerinde çok ya da az bir etkisi vardır. Fakat öte yandan, karar verici konumdaki hükümetin gücü diğer elit gruplar tarafından sınırlandırılmıştır. Bu gruplar, ekonomik, beyaz yakalı, muhalefetteki siyasi elitler, bürokratik ve sendikacı elitler gibi kesimlerdir. Pluralist teori, halkın fikirlerinin yönetici grup tarafından kontrol edilip yönlendirilebilir tezinin aksine; yöneticilerin gücünün diğer elit gruplar ve halk tarafından sınırlanabileceği ve kontrol edilebileceği görüşüne sahiptir. Pluralist teoriden kısaca bu şekilde bahsedilebilir. Elitlere dair geliştirilen diğer bir görüş ise elitist (Seçkin) teoridir. Elitist teorisinin temelleri Michels ve Mosca’ya değin uzanmaktadır. Genel anlamda elitist teorisinin, plüralist teorisinin karşıt fikirlerini ön plana aldığı görülmektedir. Elitist teorisinin temelinde gücün toplumun iktidar yapısı içindeki sayıca az lakin en güçlü insanların oluşturduğu elit grupta toplandığı ve merkezileştiği teorisi vardır. Elitist yaklaşımda, elitlerin iş birliği, siyasi istikrar ve temsil demokrasisi konularına özellikle önem vermektedir. Elitistlere göre, söz konusu bu üç olgu birbirleri ile sebep-sonuç ilişkilerine sahiptir. Siyasi istikrar, temsilci demokratik hükümeti ve elitler arasında birlikte hareket etme ihtiyacı hasil olmaktadır. Bu birliktelik karar verme süreçlerinde elitleri daha güçlü hale getirmektedir (Arslan, 2003a, s. 116-120).

Elitlere dair geliştirilen bir diğer teori ise demokratik elit teorisidir. Teorisinin öncüleri Gaetano Mosca, Weber, Joseph Schumpeter ve Raymond Aron olarak belirtilmektedir. Öte yandan Eva Etzioni’nin 1993’te ortaya koyduğu “demo-elit yaklaşım”ın demokratik elit teorisine önemli açılımlar sağladığı ifade edilmektedir. Demokratik elit teorisinde elitlerin hükümetten ve diğer elit gruplarından bağımsızlığı vurgulanmaktadır. Lakin bu bağımsızlık kesin ve katı olmaktan ziyade göreceli bir bağımsızlıktır. Teori, göreceli elit özgürlüğünü vazgeçilmez bir prensip olarak görmektedir. Çünkü gücün elit gruplar arasında dağılmış olması ve elitlerin bağımsızlığı, sadece demokrasiyi yaşatmak ve korumak için değil, despotik rejimlerin peyda olmasını da önlemek için bir zorunluluktur. Bu düşünce kökenini, liberal düşüncenin “bireysel hak ve özgürlükler için devlet gücünün sınırlandırılmasına dair ilke”den almaktadır. Böylece, demokratik elit teorisinin liberal düşünceyle özdeşliğinden bahsetmek mümkündür (Arslan, 2003a, s. 120).

Elitlere ilişkin teorilerin niteliklerine dair sahip olunan algının farklı olmasına ilişkin yapılan bir çalışmada, olumsuz algıların doğruyu yansıtmayacağı ve bu hususta elit teorilerin akademik bakışla değerlendirilmekte olduğundan bahsedilmektedir. Buna göre, elit teori, kesinlikle aşırı basite indirgeyici değildir. Basit dikotomik sınıflandırmalar yerine çoklu sınıflandırmalar ile meseleyi inceler. Elit teorisinin özünde seçkinlik yoktur, bir grubun övülmesi veya yüceltilmesinden ziyade sosyal realitenin tespitine çalışılmaktadır. Elit teoriyi antidemokratik ya da eşitlik karşıtı nitelikle onu karalama çabasından ibarettir. Elit teorileri halk düşmanı veyahut halkı küçümseyici tutum bir tutuma sahip addetmek doğru değildir. Elit teorileri halkı veya alt tabaka olarak nitelediği sınıfları incelerken onları değer yükünden arındırıp yansız bir kavram olarak ele almaktadır (Arslan, 2004c, s. 107-109).

Elitlere yönelik kuramlar, literatürde aynı zamanda temelde ilk üniter (merkezîyetçi) seçkin kuramı ve ikincisi demokratik seçkin kuramı olmak üzere iki kategoride sınıflandırılmaktadır. Üniter elit (seçkin) kuramları ise klasik ve radikal olmak üzere ikiye ayrılarak incelenmektedir (Kırkbeşoğlu, 2021, s. 1005). Klasik elit (seçkin) kuramlarının temel özellikleri; tarihe dayalı öznel gözleme sahip olması, bilişsel kategorizasyon sağlanmış olması, anti-demokratik söyleme sahip olmaları, dikey hareketliliğin mümkün olması ve görece kapalı bir birliktelikleri olmasıdır (Kırkbeşoğlu, 2021, s. 1013). Radikal elit (seçkin) kuramlarının temel özellikleri; koşullandırılmış seçkinliğin söz konusu olması, şekillendirilmiş fikir ve kural sistemi olması, sürdürülebilir seçkin meşruiyetinin

bulunması ve görece kapalı ideolojik seçkin birlikteliğinin varlığıdır (Kırkbeşoğlu, 2021, s. 1016). Demokratik seçkin kuramının temel özellikleri; yetenek ve donanımına bağlı seçkinciliğin olması, dengeye dayalı güç yarışı ile toplumda bir dengenin yaşanması, seçkinlerin toplumsal yaşamda farklı güç kaynaklarını ellerinde tutarak bağımlılıklarını azaltmaya çalışmaları ve fikir birlikteliğine dayalı ağ düzenekleri ile konsensus sağlanarak birlikteliğin sağlanmasıdır (Kırkbeşoğlu, 2021, s. 1019-1020).

Vilfredo Pareto'nun "Seçkinlerin Yükselişi ve Düşüşü" isimli eseri onun seçkinlere dair teorilerini ifade ettiği kitabıdır. Kitap 5 bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde tarihi örnekler yer alırken diğer bölümlerde seçkinlere dair teorinin alt yapısı geliştirilir (Pareto, 2018). Pareto'nun seçkinler dolaşımı kuramında idealist hedefleri olan bir grup olarak (aslanlar)'ın iktidarı ele alır fakat bunu elinde tutabilmek için muhalefete (tilkilere) bazı ödünler vermek zorundadır. Bu süreçte daha esnek olan tilkiler etkilerini artırmaya başlamakta ve nihayetinde iktidarı ele geçirmektedir (Ülke, 2021, s. 128). Pareto, eski seçkinlerin toplumdaki statülerinin düşüşü ve yeni seçkinlerin doğan boşluğu doldurmasını ifade eden yükselişinin tarihi bir döngüsellik olduğunu belirtir. Halk ise bu noktada kendini bu davaya adanmış, nesnel yeni seçkinler grubunun iktidarına hizmet etmektedir (Pareto, 2018). Pareto'nun teorisine dair ayırtıcı söz konusu telife başvurulabilir.

Elitlere dair teorilerden kısaca yukarıdaki gibi bahsedilebilir. Toplumdaki elitlere dair çalışmalar yürüten bir başka isim ise C. W. Mills'tir. Mills, teorisini İktidar Seçkinleri isimli kitabında detaylandırmaktadır. Bu anlamda elitlere dair teorilerde Mills'in bir plüralist veya elitist teoriden ayrı bir temele sahip olan kurgusundan bahsedilebilir. Mills, toplumdaki yöneten ve yönetilenler arası çatışmadan yola çıkmaktadır. Fakat Mills bu çatışmanın, toplumun alt grubunda yer alanlar tarafından farkında olmadan devam ettiğini belirtir. Bu anlamda Mills'in Marksist bir kökenden başlayarak toplumdaki elit konusuna geldiğinden söz edilebilir. Çalışmanın devamında Mills'in iktidar seçkinlerine ilişkin teorisi de incelenecektir.

2.1. Charles Wright Mills ve İktidar Seçkinleri

Charles Wright Mills Amerikan sosyolojisinin yetiştirdiği, 20. yüzyıl Amerika'sının en etkili radikal teorisyenlerinden ve muhaliflerinden biridir. Sözüne esirgemeyen tavrı sosyoloji lisansını okuduğu bölümde asistan olmasını engellemiş, dolayısıyla yüksek lisansı felsefe bölümünde yapabirmiştir. 1942 yılında sosyoloji doktorasını tamamlamıştır. 1946-1956 yılları arasında Max Weber üzerine çalışmaları ve Amerika'daki iktidarı çeşitli boyutlarda incelediği üç kitabı vardır. Bu kitaplardan biri de 1956'da The Power Elite ismiyle yazdığı ve Ünsal Oksay tarafından İktidar Seçkinleri ismiyle Türkçeye tercüme edilen kitaptır. Mills'in Karl Mannheim ve Weber gibi Alman sosyologlardan ilham aldığı belirtilir. Bunların yanında Thorstein Veblen ve John Dewey gibi Amerikalı düşünürler de Mills'in düşünce dünyasını etkilemiştir. Mills'in Castro'ya desteği ile Amerikan emperyalizmine eleştirileri, kendini zamanının ana akım eleştirmenlerinden ayırmaktadır. Mills, 1950'lerin ortalarında Avrupa'yı gezmiş, The Sociological Imagination isimli ve Ömer Küçük tarafından Sosyolojik Tahayyül adıyla Türkçeye kazandırılan kitabının büyük bölümünü bu seyahatinde yazmıştır. Mills, çalışmalarında daha ziyade güç ilişkilerine odaklanmış, kişisel sıkıntılar ile toplumsal sorunları birbirine bağlayarak çevresinde gördüğü baskıya öfke duyarak kendini toplumsal değişime adanmıştır. Mills hayatı boyunca herhangi bir partiye üye olmamasına rağmen, radikal toplumsal dönüşüme katkı sağlar nitelikte anılmaktadır (Mills, 2019, s. 1). Mills'in biyografisi, onun farklılığını ortaya koymaktadır.

Mills, iktidar seçkinleri kitabına toplumu üst, orta ve alt sınıf olarak değerlendirmesiyle başlar. Ona göre üst sınıf yaklaşılmaz nitelikte yahut gerçek niteliklerinin anlaşılabilir kimselerden oluşur. Alt sınıf kimsenin gözüne çarpmadan yaşamayı ve adeta gizlenmeyi tercih eder. Orta sınıf ise Mills gibi kitap yazarı veya kitap okuyucusu olanlardır (Mills, 2021, s. 11).

Mills, iktidar seçkinlerinin karar almalarının da almamalarının da önemli olduğunu belirtir. Öte yandan iktidar seçkinleri, toplumdaki güçlerinin ve etkilerinin tam olarak farkında değildir. Lakin güçlerinden dolayı verdikleri kararlara karşı koyanların dirençlerinin farkındadır (Mills, 2021, s. 18-21).

Mills, İktidar Seçkinleri kitabında Amerikan toplumundaki iktidar seçkinlerini ele alır. Devlet hiyerarşisi, şirketler hiyerarşisi ve ordu hiyerarşisi iktidar seçkinlerini meydana getirmektedir. Bu kurumlarda "anahtar" konumda olan bazı komuta mevkileri vardır. Bu sebeple Amerika'da iktidar ve egemenlik gerçekte ekonomik, siyasal ve askeri alanda yığılmış bir haldedir. Öyle ki, artık aile sosyal kurumu, toplumdaki büyük kuruluşlar kadar etkili değildir. Hiçbir kilise Amerikan gençliğinin görüşünü etkilemekte ordu kadar doğrudan güce ve iktidara sahip değildir. Hiçbir üniversite, günün önemli olaylarını biçimlendirmede Milli Güvenlik Kurulu kadar güce ve iktidara sahip değildir. Dolayısıyla artık din, aile, eğitim gibi sosyal kurumlar artık kendi başlarına bağımsız birer iktidar merkezi

olmaktan çıkmış, üç büyüklerce (siyaset veya siyasal yönetim mekanizması, ordu veya askeri iktidar seçkinleri, ekonomi veya şirketlerce) biçimlendirilmeye başlamıştır. Durum böyle olduğunda ise artık aile, kilise ve okul da modern hayat karşısında kendilerini koşullara uydurmaya mecbur kalmışlardır. Mesela din kurumu orduya, insanları öldürme işinde askerleri yüreklendirecek papazlar sağlamaktadır. Okullar, şirketlerin ihtiyacı olan insan gücüne odaklı eğitimler vermektedir. Çünkü devlete sadık olmayan insanlar yetiştiriliyor olsaydı eğitim sistemi de çoktan değiştirilmiş olacaktır (Mills, 2021, s. 21-23).

Mills, bahsettiği bu dengeyi bir örnek vererek açıklamaktadır. Mesela, üst düzey şirketlerden 500 şirketin içinde iflas edenlerin oranı, milyonlarca evli çiftin boşanma oranı kadar olsaydı eğer, uluslararası çapta bir ekonomik çöküntü meydana gelecektir. Fakat tam tersi olduğunda, yani evli çiftlerin boşanma oranı arttığında toplumda gözle görülür bir değişiklik meydana gelmeyecektir (Mills, 2021, s. 24). Mills, işte bu gibi örnekleriyle ekonomi sosyal kurumunun, aile kurumuna göre toplumdaki öncü rolünü ifade etmektedir.

Mills, ordunun, Amerikan toplumunda artık (yaşadığı dönemde) devlet içinde en pahalı ve en geniş kuruluş haline geldiğini, halka her şeyi toz pembe göstermeyi bildiğini ifade etmektedir. Bu kurumsal alanlarda önemli kararlar alabilme yetkisi olanlar, iktidar araçlarını inanılmayacak derecede önemli boyutlarda kullanabilmektedir. Mills böylece, siyasal yönetim mekanizması, ordu ve şirketlerin devletteki önemli kararları birlikte almaya başladıklarını ifade etmektedir. Ekonominin üst noktalarında birbirine kenetlenmiş zenginler topluluğundaki üst düzey yöneticiler, siyasal kurumun üst noktalarında siyasal direktuarın üyeleri ve ordunun en üst noktalarında bulunan genel kurmay kuruluşları ile diğer üst derece askeri organlardaki görevli asker-devlet görevlileri vardır. Mills, bu grubun Amerikan toplumundaki iktidar seçkinlerini meydana getirdiğini ifade etmektedir (Mills, 2021, s. 24-27).

Mills, iktidar seçkinlerine dair tespitlerini oldukça geniş hacimli olan İktidar Seçkinleri kitabında ele almaktadır. 15 ayrı bölümden oluşan kitabının her bölümü 1 ila 8 bölüm arasında değişen kısımlara ayrılmıştır. Mills, üst çevreleri, yerel sosyeteyi, metropoliten 400 dediği çevreyi, ünlüleri, en zenginleri, üst yöneticileri, şirket dünyasındaki zenginleri, savaş beylerini (ordudaki iktidara seçkinlerini), askerlerin iktidara olan nüfuzunu, siyaseti yöneten çevreleri, denge teorisi adı altında liberal düşüncüyü, iktidar seçkinleri başlığında asıl konusunu, kitle toplumu başlığında toplumsal hareketleri, tutucu düşünce başlığında teorisine karşı gelebilecek eleştirileri ve son olarak üst ahlaksızlık başlığında toplumda değişen ahlak anlayışını ele alarak teorisini güçlendirmeye ve temellendirmeye çalışmaktadır. Mills, çalışmasında yararlandığı kaynakların büyük bir çoğunluğunu bizzat kendi saha çalışmalarından elde ettiği verilere dayandırmaktadır. Bu anlamda Mills'in bulguları son derece büyük bir kurgusal bütünlüğe sahip görünmektedir.

Mills'in iktidar seçkinlerine ilişkin değerlendirmelerine bizzat ulaşmak için kitabı temin etmeden önce; "İktidar Seçkinleri" kitabı hakkında ön bilgi edinmek, kitabın hacmi, çevirmeni ve içeriğine ilişkin yapılan diğer değerlendirmelerin kısaca bulunduğu bir kitap incelemesi olan (Ertek, 2022)'ye başvurulabilir.

3. TÜRK SİYASİ HAYATINA GENEL BİR BAKIŞ

Tüm toplumlarda olduğu gibi elbette Türkiye'de de bir iktidar seçkinleri veya elitler sınıfının veya grubunun varlığı söz konusudur. Osmanlı Devleti'nden kalan maddi ve manevi bakiye, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda büyük etkide bulunduğu için, Türkiye'deki elitlerin veya iktidar seçkinlerinin durumu Osmanlı'dan günümüze olacak biçimde bir incelemeye tabi tutulabilir.

Toplumsal alanda farklılaşma ve değişim gibi süreçler yaşanabilir. Lakin toplumların geçmişlerine dair net bir kopmadan veya devrimden söz edilmesi mümkün değildir. Nitekim bu noktada bugünkü Türk toplumu incelenirken; toplumun geleneksel döneminin Osmanlı, modern döneminin ise Türkiye dönemi biçiminde periyotlandırıldığı tez çalışmalarına rastlanmaktadır (Sala, 2009, s. 51).

Bu bağlamda, Figen Kanbir'in Türkiye'de Seçkinlerin Toplumsal Yapıda Dönüşümü "Hegomonik Konumdaki Elitler" isimli makale çalışması, (Kanbir, 2014) Osmanlı'dan Türkiye Cumhuriyeti'ne geçişte toplumsal yapıyı anlama ve açıklama çabası hususunda, temel bir değişken olarak "seçkin"lerden yola çıkmaktadır.

Osmanlı Devleti'nin son elli yıllık döneminde ve Türkiye Cumhuriyeti'nin siyasi tarihinde elitler arası mücadeleler görülmektedir. Bu mücadele kısmen bir ilke meselesi olmuştur. Çoğu zaman ise elitlerin evvela sultanın mutlak otoritesine karşı verdiği mücadele var olmuş, daha sonra ise elitlerin, kendi modernite tercihlerini hayata geçirmek üzere halk desteğine ihtiyaç duymaları söz konusu olmuştur (Karpas, 2009, s. 153). Bu destek ihtiyacı Türkiye'nin ilk dönemlerinde de kendini göstermiştir.

Türkiye Cumhuriyeti döneminde ise toplumsal yapıdaki dönüşümde 1923-1938/39 inşa süreci, tek parti dönemi, çok partili döneme geçinceye kadarki süreç, akabinde CHP – DP dönemi, İkinci Dünya Savaşı ve Türkiye'ye etkileri, askeri müdahaleler temelinde oluşan 1970-1980 dönemleri seçkinlerin toplumsal konumlarının incelenmesinde önemli dönüm noktaları olarak literatürde incelenir (Kanbir, 2014). Pek tabii bunlar dışında veya bunlara ek Türkiye Cumhuriyeti'nin toplumsal yapısındaki dönüşümlere dair başka dönüm noktalarından da bahsetmek mümkündür.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş dönemlerinde, siyasette yukarıdan aşağıya doğru, belli bir grubun toplum için daha iyi olacağına inandığı bir düzeni topluma yansıttığı yönetim anlayışından söz edilebilmektedir. Zira o dönemde henüz halkın yönetimde söz sahibi olacak bilinçsel algısının mevcut olmadığı ifade edilmektedir (Kanbir, 2014, s. 680-681). Pek tabii bunda Osmanlı bakiyesinden kalan yorgun halk ve yepyeni bir Cumhuriyet ideolojisinin etkisinden bahsetmek mümkündür.

Kuruluş döneminin ardından 1950'ler sokakta yaşayan, devletin içinden gelmeyen elitlerin Türkiye'de devletin içine girmeleri ve etkide bulunabilmeye başlamalarına dair önemli bir dönüm noktası olarak gösterilir. Nitekim Türkiye'de çok partili siyasi hayat geçilmesi önemli bir dönüm noktasını teşkil etmektedir. (Bilgin, 2014), buna demokrasinin "D"si demektir. Çünkü farklı siyasi anlayışların serbestçe partileşemediği ve yarışmadığı bir toplumda, demokrasinin D'sinden dahi bahsetmek mümkün değildir (Bilgin, 2014, s. 38-39).

Türkiye'de tek partili döneme geçişte Türkiye'nin 1945-61'de demokrasiye dönüş kararı, Sovyetler Birliği'ne karşı Batı ile ittifak yapılması ile 1952'de NATO'ya girilmesinin etkisi büyüktür. Bu kararlara binaen Tek Partili dönemin Cumhuriyet Halk Partisi, Batı demokrasisinin standartlarını karşılamak zorunda kalmıştır. Bu bağlamda, Türkiye'de halkın siyasi temsilinin yüce idealler ve felsefi düşüncelerden ziyade elitler arasında geçen sert mücadelelerin ardından ve uluslararası koşullardan dolayı ortaya çıktığı belirtilebilir (Karpat, 2009, s. 188). Söz konusu bu uluslararası faktörlerin dışında Türkiye içinde, toplumsal değişimi tetiklemesi ve siyasi dönemlere etkisi bakımından önemli diğer faktörlerden bahsedilebilir.

Türkiye'deki siyasi dönemlerde etkili olan diğer bir unsur ise askerlerdir. Türkiye'de 1960-1980 yılları arasında ordunun gerçekleştirdiği müdahaleler ordunun siyasi konumunu belirlemiştir. Ordu bu konumunu, iktidar arzusu veya ekonomik bir getiri beklentisi değil, Türkiye'de elitlerin oluşumuna ve siyasal katılımını belirleyen kendine özgü tarihsel ve sosyal şartlara borçludur. Türkiye'deki ordu siyasal hayata sıkça müdahale etse de hükümet üzerinde denetim hakkı olduğunu iddia etmemiş ve sivil hayatın gündelik işleyişini sürekli idare etmeye kalkmamıştır. Fakat kimi zaman sivil siyasi hayata tavsiyelerde de bulunmuştur (Karpat, 2009, s. 155-156). Öyle veya böyle, askerlerin Türkiye'nin siyasi hayatına müdahalesinin birtakım sonuçları olmuştur.

Türkiye'de 1980 sonrası dönemde ise artık gençler siyasete karşı ilgisiz hale gelmiştir. Gençlerin siyaset yerine toplumda farklı alanlarda başarılı olmaya yöneldikleri hayalleri "çok para kazanmayı amaçlamak" biçimde kısaca belirtilebilir. Bu ortamın oluşmasında elbette 12 Eylül darbesi de etkili olmuştur. Bu dönemin Anadolu Kaplanları veya Türk burjuvazileri ekonomik alanda rahatlamayla birlikte dış dünyaya açılma fırsatını da elde etmiştir. 12 Eylül darbesinin ortaya koyduğu bu liberal ekonomik konjonktür, aynı zamanda bir yaşam modelini de beraberinde getirmiştir. Bu yaşam biçimi, yalnızca belli bir kesimin ulaşabileceği ve diğerlerinin hayal bile edemeyeceği kadar uzaktadır (Kanbir, 2014, s. 683). Bu bağlamda, 1980 darbesinin aynı zamanda Türkiye'nin ekonomi sosyal kurumuna ve ekonomik ilişkilerine etkilerinin olduğundan rahatlıkla bahsedilebilir.

Türkiye'nin siyasetinde Figen Kanbir'in çalışmasında (Kanbir, 2014)'de kurgulanan dönemler baz alındığında, Türkiye'deki elitlerin veya iktidar seçkinlerinin rolünü Osmanlı Devleti'nin kuruluşunun, genişlemesinin ve özellikle modernleşmesinin etkilediği (Kanbir, 2014, s. 684), akabinde Türkiye Cumhuriyeti'nin inşa, tek parti, çok partili dönemler ve darbelerinin belirlediği belirtilebilir.

3.1. Türkiye'nin İktidar Seçkinleri

Türkiye'deki iktidar seçkinlerine ilişkin yapılan araştırmalar incelendiğinde C. W. Mills'in büyük sermaye sahipleri, politik seçkinler ve askeri seçkinlere ilişkin tespitinin Türkiye'deki seçkinlerin durumunu yansıttığına dair söylemlerle karşılaşmaktadır. Bu bağlamda Türkiye'de iç-dış politika kararlarının alınmasında askeri bürokrasinin (Türk Silahlı Kuvvetleri), burjuvazinin (büyük sermayedarlar) ve sivil bürokrasinin (bürokratik seçkinlerin) alınan kararlarda belirleyici olduğu ifade edilmektedir. Bu üç kesim salt ekonomik çıkarlar değil, ideolojik ve psikolojik nedenlerle de birbirleriyle yakın ilişki kurmakta ve bir sınıf ilişkisi geliştirmektedir (Sala, 2009, s. 59).

Türkiye'nin iktidar seçkinlerine ilişkin çalışmalar incelendiğinde Ali Arslan'ın ortaya koyduğu çalışmalara karşılaşılmaktadır. Bunlardan birisi Türk İktidar Seçkinleri isimli makalesidir (Arslan, 2004a). Bu noktada, C. W. Mills'in İktidar Seçkinleri'nde ifade ettiği iktidar seçkinleri ile, Türkiye'deki iktidar seçkinliklerinin benzer yönleri olduğu ifade edilmektedir. Amerikan toplumunda olduğu gibi Türkiye'de de Ali Arslan, kendi çalışmalarına ve literatürdeki diğer çalışmalara işaret ederek Türkiye'de ekonomi elitleri, siyasi elitler (Çağlar ve Arslan, 2000), (Turhan, 1991) ve askeri elitlerin (Arslan, 2004b) yanı sıra Türk medya elitlerinin (Arslan, 2001a) varlığından söz etmektedir. Yapılan analizlerin ardından bahsedilebilecek genel bir görüş Türk medya elitlerinin arasında sosyal bir homojenlik olduğudur (Arslan, 2008, s. 17). Buna göre Türk siyasi elitleri orta ve ortanın üstü yaşlarda üniversite mezunu, sivil bürokrasi-yönetici ve hukukçu kökenli erkeklerden oluşmaktadır (Arslan, 2004d, s. 7).

Türk elitleri, Türk toplumunun iktidar yapısı içinde etkin bir yere sahiptir. Bu elitler toplumsal açıdan önem arz eden siyasi, sosyal ve ekonomik kararlara son şeklini vermektedir. Elitlerin çok iyi organize oldukları ve güçlerinin karşı durulmaz, etkilerinin ise kaçınılmaz olduğu ifade edilmektedir. Elitler devleti, karar verme süreçlerini ve temel toplumsal kaynakları kontrol etmektedir. Bunun yanında milyonlarca insanın yaşantısını da etkilemektedir. Türk iktidar seçkinleri sahip oldukları yetki ve güç ile prestij, servet ve statü gibi toplumsal kaynakları kontrol etmektedir. Bunun yanında zaman, motivasyon karizma ve enerji gibi psikolojik ve bireysel kaynaklar da Türk iktidar seçkinlerinin kontroülünde görünmektedir (Arslan, 2004a, s. 5). Elbette Türkiye'deki iktidar seçkinlerine dair tek çalışma bu olmayıp çeşitli isimler de aynı konuda çalışmalar telif etmiştir.

Türkiye'nin iktidar seçkinlerine dair yapılan bir başka araştırma ise Işıl Arpacı'nın yaptığı Seçkin Siyaset Bağlamında Bir 28 Şubat Analizi isimli makale çalışmasıdır. Bu çalışmada, tıpkı Mills'in çalışmasındaki gibi Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte kendisini yeniden var eden ve üç sac ayağına dayanan seçkinlerden bahsedilmektedir. Bunlar; bürokrasi, İstanbul sermayesi ve ordudur. Çalışmanın teorik temeli için merkez – çevre ilişkilerinden yararlanılmıştır. Fakat öte yandan çalışmada, genel itibari ile 1950 sonrası Türkiye'sinin seçkin sınıf varlığında yapılan ikili ayrım da göz önünde bulundurulmuştur. Işıl Arpacı'nın çalışmasındaki alametifarika ise bu bağlamda “Muhafazakâr Cumhuriyet Seçkinleri” ve “Meydan Okumacı”lar adlandırdığı yeni bir seçkin yapı önermesidir. Çalışmada önerilen bu iki yapı arasındaki mücadelenin en somut örneği olarak ise 28 Şubat müdahalesi görülmektedir (Arpacı, 2020, s. 188-189). Çalışmanın genel kurgusu ve dili okuyucunun dikkatini toplamayı son derece kolaylaştıran bir yapıdadır.

Muhafazakâr Cumhuriyet Seçkinleri, kendi durumlarını korurken, değişime karşı direnç göstermektedir. Bu kesim Kemalist ya da devletçi seçkinler olarak tanımlanan asker ve bürokratlardan oluşmaktadır. Arpacı, tüm bunlara ek olarak “İstanbul Sermayesi”ni de bu seçkinler grubuna dahil etmektedir. Meydan okumacıları ise muhafazakâr seçkinlerin kurmuş olduğu yerleşik yapıyı kendi lehine çevirmeye çalışanları ihtiva etmektedir (Arpacı, 2020, s. 192).

Muhafazakâr Cumhuriyet seçkinleri, Kemalist aydınlanmacılığı benimseyenlerdir. Onları Kemalist yapan, Mustafa Kemal'in ilkelerini benimsemek devamlılığını sağlama iradesidir. Bu nedenle korumacı veya statükocu gibi kavramlardan ziyade “muhafazakâr” tabirinin tanımlama için seçilmiş olması, esasında “muhafazakâr” tabirinin teorik aslına rücu olarak belirtilmektedir. Böylece Türkiye'nin muhafazakâr seçkinleri, cumhuriyet seçkinleriyle birlikte kurulan sistemle güçlenen, güç ve statülerinin devamlılığı bu sistemin devamına bağlı olan merkezin çekirdeği olarak görülebilir (Arpacı, 2020, s. 193). Muhafazakâr Cumhuriyet seçkinlerini oluşturan üç önemli unsur bulunmaktadır. Bunlardan ilki ordudur, ikinci önemli unsur ise bürokrasi ve üçüncü unsur ise sermayedir. Sermaye de kendi içinde iki tiptedir. İlki devlet tarafından desteklenen ve devletle birlikte hareket eden, “merkez”deki İstanbul sermayesidir. Muhafazakâr Cumhuriyet seçkinlerinin, kendilerine tehdit olarak gördükleri ideoloji ise İslamiyet addedilmiştir (Arpacı, 2020, s. 193-196).

Muhafazakâr Cumhuriyet seçkinlerinin tehdit kaynağı olarak İslâmiyet'i seçmelerinin nedeni, Osmanlı'dan itibaren toplumda en yaygın değer olarak İslâmiyet'in var olmasıdır. Çünkü “Cılız Cumhuriyeti Korumak” (Yücekök, 1983, s. 58) için devletin dışında her türlü gelişme ve birikimin kuşkuyla karşılanması söz konusu olmuş, yeni yeni kapitalistleşen, sağlam bir denetim ve denge sağlayacak bir ortamın olmayışı ve sanayileşememe ile oluşamayan farklılaşmanın toplumda yeni değerleri ortaya koyamamış olması, toplum tepkisinin dinsel bir niteliğe kavuşmasını sağlamıştır (Arpacı, 2020, s. 196).

Muhafazakâr Cumhuriyet seçkinlerinin karşısında, meydan okumacıların itici gücü, özü itibariyle cumhuriyet politikaları sebebiyle gelir ve statü kaybına uğrayan, merkezdeki İstanbul sermayesi yüzünden devlet

olanaklarından yararlanamayan, muhalif kimliğinin dini açıdan aktaran lakin sistem baskısı nedeniyle siyasal alanda temsil edilemeyen Anadolu sermayesidir (Arpacı, 2020, s. 196-197).

Muhafazakâr Cumhuriyet seçkinleri ile meydan okumacılar arasındaki gerilim; 1970’te kurulan TÛSİAD’a karşı, 1990’da MÛSİAD’ın kurulması, 1950’lerin iç göçü ile kente göç edenlerin yaşadıkları yoksullukları dini kanallarla sisteme yansıtmaları ve dindarların da artık gelişen imkanları ile kendi bürokratlarını yetiştirmeye başlamaları ile hissedilmeye başlanmıştır. Bu gibi etmenlerin oluşturduğu ortamda o döneme değin “çevre”de bulunan dindar kitlenin merkeze yürüme hususunda bütüncül bir seferberliğe girdiklerinin en önemli göstergesi ise 1994 yerel seçimlerinde Refah Partisi’nin başarısıdır (Arpacı, 2020, s. 197-198).

Türkiye’deki iktidar seçkinlerine ilişkin Işıl Arpacı’nın (Arpacı, 2020) bu model önerisinin ardından Arpacı, 28 Şubat sürecini ise bu iki seçkin grupları arasındaki ontolojik mücadelenin bir platformu olarak ele almaktadır. Nitekim Cumhuriyet seçkinleri adeta dantel gibi işlenen ideolojilerinin toplumsal düzeyde karşılığını yitirmesine sessiz kalmamış, zaten tehdit olarak belirledikleri İslâm tam da onların beklediği gibi varlıklarını tehdit etmeye başladığında, 28 Şubat süreci Muhafazakâr Cumhuriyet seçkinlerinin bariz bir ontolojik mücadelesi olarak tezahür etmiştir (Arpacı, 2020, s. 199).

Türkiye’nin 28 Şubat’ını siyasi-ekonomik arka planına ilişkin bağlamdan ziyade, daha sığ ve 28 Şubat’a çok daha yakın tarihlerde yapılmış değerlendirmeler bulunmaktadır. Buna göre, 1995 Genel Seçimleri’nin siyasal alanda ortaya çıkardığı dağılımsızlık, “Fundamentalist İslamcılar” tarafından yürütme erkinin ele geçirilmesi için birçok taktiğe başvurmaları için fırsattır. Bunun karşısında gerçekleşen tepki ise Türk toplumunun tarihinde eşine az rastlanır bir toplumsal hareketi ortaya çıkarmıştır (Arslan, 2003b, s. 18-19). Bugün, 2024 yılından geriye bakıldığında, aynı sosyal olguya ilişkin yapılan bu iki değerlendirme arasındaki fark, sosyal olguları değerlendirmede sahip olunan bakış açısının ve birikimin ortaya çıkaracağı izafiyeti ortaya koyması açısından, elit teoriler bağlamında oldukça dikkat çekicidir.

Türkiye’deki iktidar seçkinlerine ilişkin yapılan çalışmalardan bir diğeri ise Yakup Köseoğlu’nun Gelişmekte Olan Demokrasiler İçin Alternatif Seçkin Tasnifi: Türel Seçkinler ve Statü seçkinleri isimli makale çalışmasıdır (Köseoğlu, 2015). Bu çalışmada iktidar seçkinlerine ilişkin gelişmekte olan demokrasiler açısından mevcut tasniften daha farklı bir tasnifin yapılabileceğine ilişkin bir öneri getirilmektedir.

Bu bağlamda egemen sınıfın kendi içinde iki gruba ayrılabilmesi, birinci grubun varlığını sosyo-ekonomik sisteme ve bazı hukuki güvencelere dayandırdığı, üretim tarzı ve mülkiyet ilişkileri nedeniyle bu grubun yapısal bir varlığa sahip olduğu, aynı zamanda toplumsal üretim süreçlerini de etkileyecek ve yönlendirebilecek güce sahip olduğu belirtilmektedir. Ayrıca bu grubun birikimlerini gelecek nesillere aktarabilmesi mümkündür. Diğer bir iktidar grubu ise yerlerine başkalarının gelebileceği değişkenlerden oluşmaktadır. Siyasal seçkinler olarak ifade edilebilecek olan bu grup varlığını daha ziyade siyasal sistemin yapısını ve iktidarını el değiştirme yöntemlerini belirleyen hukuki yapıya borçludur. Yakup Köseoğlu, tasnif önerisini bu bağlamda bahsedilen hususları aldığı Ergil Doğu’nun Toplumsal Eşitsizliğin Yapısı (Ergil, 1986) eserinden temellendirmektedir. Böylece çalışmada seçkinler siyasal idarecileri betimleyen türel seçkinler ile bunlar dışında kalan seçkinlerin statü seçkinleri biçiminde ayrılmasıyla tasniflenir (Köseoğlu, 2015, s. 360).

Türel Seçkinlerin meşruiyet ölçütü halk ve hukuk iken, statü seçkinlerinin meşruiyet ölçütü, statüleri ve hukuktur. Kazanılmış hak ve varlıkların aktarımı türel seçkinlerde görülmezken statü seçkinlerinde yoğun biçimde görülmektedir. Türel seçkinler evrimci bir değişim anlayışına sahipken statü seçkinlerinin daha muhafazakâr olduğu görülmektedir. Yakup Köseoğlu çalışmasında kendine özgü tasnifinin ardından, iktidar seçkinlerine ilişkin tasniflere yönelik bazı eleştiriler ortaya koymaktadır. Ona göre iktidar seçkinlerine ilişkin tasnif ekseriyetle Batı merkezli kuramsal temellere dayanmaktadır. Fakat demokratik kurumsallaşmasını henüz tamamlayamamış toplumlar için siyasal sisteme dair bu şekildeki tasniflerin, sistem analizlerinde sorun yaratabileceği düşünülmektedir. Dolayısıyla bu tipteki toplumlar için türel seçkin – statü seçkini tasnifi önerisi yapılmaktadır (Köseoğlu, 2015, s. 364-365).

Türkiye’deki siyasal seçkinlere dair yukarıdaki gibi çalışmalar yapılmıştır. Bunlarla birlikte, milletvekilleri üzerine yapılan birçok çalışma vardır. Aşağıdaki tabloda, bu çalışma yapılırken karşılaşılan, Türkiye’deki milletvekillerine yönelik yapılan akademik çalışmaların bir tablosu bulunmaktadır. İlgili tablo, “Türkiye’de milletvekillerine yönelik yapılan bütün çalışmaları” kapsamamaktadır. Yalnızca okuyucuya ve sonraki çalışmalara yol gösterici mahiyette olması maksadıyla bu alanda yapılan çalışmaların bir kısmını göstermesi amacıyla aşağıya eklenmiştir.

Tablo 1. Türkiye'de Milletvekillerine Yönelik Yapılan Akademik Çalışmalardan Bazıları

No	Çalışmanın İsmi	Çalışma Hakkında	Çalışmanın Kaynağı
1	Cumhuriyet Dönemi (1920-1995) Türk Siyasi Elitlerinin Toplumsal Profili	Makale, 1. – 19. Dönem milletvekillerine yöneliktir	(Arslan, 2001b)
2	Tek Partili Dönem ve Çok Partili Dönem Türk Siyasi Elitlerinin Toplumsal Profillerinin Karşılaştırmalı İncelenmesi	Makale, Tüm dönemlerde milletvekillerine yöneliktir	(Arslan, 2005)
3	1950'den 12 Eylül 1980 Askeri Müdahalesine, Genel Seçim Sonuçları Temelinde Türkiye'nin Siyasi Yapısı	Makale, 9. – 16. Dönem seçim sonuçlarına yöneliktir. Kısmen milletvekilleri incelemesine de yöneliktir	(Arslan, 2007)
4	1923-1950 Dönemi Türkiye Büyük Millet Meclisinde Maraş Milletvekilleri ve Siyasi Faaliyetleri	Yüksek lisans tezi	(Alpaslan, 2013)
5	Geçmişten Günümüze Artvin Milletvekilleri: 1946'dan Günümüze Artvin Milletvekillerinin Sosyolojik Analizi	Makale, 8. – 24. Dönem Artvin milletvekillerine yöneliktir	(Arslan ve Arslan, 2013)
6	Çok Partili Dönem Tokat Milletvekillerinin Sosyolojik Profilleri	Makale, 8. – 24. Dönem Tokat milletvekillerine yöneliktir	(Arslan ve Arslan, 2014)
7	Çok Partili Dönem Türk Siyasal Hayatında Antalya Milletvekilleri	Makale, 1946-2014 yılları arası (8. – 24. Dönem) Antalya milletvekillerine yöneliktir	(Arslan vd., 2015a)
8	Çok Partili Dönem Türk Siyasi Tarihinde Bitlis Milletvekilleri	Makale, 8. – 24. Dönem Bitlis milletvekillerine yöneliktir	(Arslan vd., 2015b)
9	Üçüncü Bin Yılda Adana Milletvekilleri	Makale, 22, 23 ve 24. Dönem Adana milletvekillerine yöneliktir	(Arslan, 2015)
10	Antalya Şehrinde Siyasal Yaşam (1920-1950)	Makale, 1920-1950 yılları arasındaki (1. – 8. Dönem) Antalya Milletvekillerine yöneliktir	(Biçici, 2017)
11	Üçüncü Bin Yılda Türkiye'de İktidarda Kadının Temsili: Üçüncü Bin Yılda İktidar Partisi Kadın Milletvekillerinin Sosyolojik Analizi	Yüksek lisans tezi, 2002, 2007, 2011, 2015 (23, 24, 25, 26. Dönem) iktidar partisi kadın milletvekillerine yöneliktir	(Arslan, 2017)
12	Elit Teori Perspektifinden Demokrat Parti Milletvekillerinin Sosyolojik Analizi	Yüksek lisans tezi, 1950-1960 yılları arasındaki Demokrat Parti milletvekillerine yöneliktir	(Çağrıncı, 2017)
13	1983-2011 Arası Dönemde Türkiye'de Parlamenter Seçkinler ve Toplumsal Özellikleri	Yüksek lisans tezi, 1983-2011 seneleri arasında dört ve daha fazla dönem milletvekillerine yöneliktir	(Aka, 2018)
14	Türk Siyasal Hayatında Milliyetçi Hareket Partisi Milletvekillerinin Sosyolojik Analizi	Yüksek lisans tezi, 1969-2015 yılları arasındaki (14, 15, 16, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26. Dönem) MHP milletvekillerine yöneliktir	(Karadağ, 2018)
15	Çok Partili Hayatın İlk Yıllarında Kocaeli'nde Siyasal Hayat (1945-1960)	Makale, Odağı salt, 8, 9, 10 ve 11. Dönem milletvekilleri olmamakla birlikte ona yöneliktir	(Çelik, 2018)
16	Manisa Milletvekilleri Üzerine Bir Analiz	Kitap, 1920-2015 yılları arası (1. – 26. Dönem) Manisa milletvekillerine yöneliktir	(Gülmez, 2018)
17	Elit Teori Çerçevesinde Türkiye'de Kadın Milletvekilleri Üzerine Bir İnceleme	Makale, 2002-2017 yılları arası (22. – 26. Dönem) kadın milletvekillerine yöneliktir	(Ertan ve Aykaç, 2019)
18	Elit Teori Bağlamında Hakkâri Milletvekilleri	Yüksek lisans tezi, Tüm Hakkâri milletvekillerine yöneliktir	(Zibek, 2020)
19	İlk TBMM'de Edirne Milletvekilleri ve Faaliyetleri (1920-1923)	Makale, 1. Dönem milletvekillerine yöneliktir	(Madaş, 2020)
20	1957 Milletvekili Genel Seçimlerinin Sakarya'daki Yansımaları ve Sakarya Milletvekilleri	Makale, 11. Dönem milletvekillerine yöneliktir	(Tunç, 2020)
21	1946 ile 1950 Genel Seçimleri Arasında Denizli'de Siyasi Durum	Makale, 8 ve 9. Dönem milletvekillerine yöneliktir	(Aydın, 2020)

No	Çalışmanın İsmi	Çalışma Hakkında	Çalışmanın Kaynağı
22	Tek Partili Siyasi Hayatta Demokrasiyi Yaşatma Çabaları: IV. Dönem Bağımsız Milletvekillerinin Meclis Faaliyetleri (1931-1934)	Makale	(Tunali, 2020)
23	Şanlıurfa Milletvekillerinin Sosyolojik Profilleri	Yüksek lisans tezi, Tüm Urfa milletvekillerine yöneliktir	(Arslan ve Arslan, 2021)
24	Dünden Bugüne MHP Milletvekillerinin Sosyolojik Profilleri	Makale, 1969-2015 yılları arasındaki (14, 15, 16, 20, 21, 22, 23, 24 25, 26. Dönem) MHP milletvekillerine yöneliktir	(Arslan ve Karadağ, 2021)
25	TBMM'deki Urfa Milletvekilleri Üzerine Sosyo-Politik Bir Değerlendirme (1946-2015)	Makale, 1920-2015 yılları arası (1. – 26. Dönem) Ufra milletvekillerine yöneliktir	(Gülmez, 2021)
26	Milletvekili Genel Seçimlerine Çevreden Bakmak: Kütahya 1960-1971	Makale, 1960-1970 yılları arası (12. 13. 14. Dönem) Kütahya milletvekillerine yöneliktir	(Göktürk, 2021)
27	İkinci Dönem TBMM'de Mersin ve İçel Milletvekillerinin Yasama Faaliyetleri	Makale, 1923-1927 yılları arası (2. Dönem) Mersin ve İçel milletvekillerine yöneliktir	(Bozkurt, 2021)
28	1950 ve 1954 Genel Seçimlerinde Antalya	Makale, 1950 ve 1954 yılları (9. ve 11. Dönem) Antalya Demokrat Parti ve Cumhuriyet Halk Partisi milletvekili adaylarının seçim kampanyalarına yöneliktir	(Özer, 2021)
29	Türkiye'de Parlamentoda Kadının (Eksik) Temsili: Milletvekili Genel Seçimleri Özelinde Demografik Bir İnceleme	Makale, 2011, 2015, 2018 yılları, (24, 25, 26, 27. Dönem) milletvekillerine yöneliktir	(Şahin, 2022)
30	Türkiye'de Milletvekili Seçilme Yeterliliklerine Dair Karşılaştırmalı Bir Çözümleme: 24'üncü, 26'ıncı ve 27'nci Yasama Dönemleri Örnekleri	Makale, 2011-2018 yılları milletvekillerine yönelik	(Yaş, 2022)
31	Kastamonu Milletvekilleri ve TBMM'deki Faaliyetleri (1961-1980)	Makale, 12. – 16. Dönem milletvekillerine yöneliktir	(Pür, 2022)
32	TBMM Arşiv Kayıtlarına Göre Cumhuriyet Dönemi Bitlis Milletvekilleri ve TBMM Faaliyetleri (1923-1950)	Makale, 2. – 9. Dönem milletvekillerine yöneliktir	(Özdağ, 2022)
33	TBMM 27. Dönem Kadın Milletvekillerinin Sosyolojik Analizi	Makale, 2018 yılı kadın milletvekillerine yöneliktir	(Şeker, 2022)
34	Türkiye Cumhuriyeti'nde Parlamentoda Kadın Temsili	Makale, 1935-2018 yılları (5. – 27. Dönem) kadın milletvekillerine yöneliktir	(Çakır ve Karakoç, 2023)
35	İçel Milletvekilleri ve Siyasi Faaliyetleri (1961-1970)	Makale, 12., 13., ve 14. Dönem İçel milletvekillerine yöneliktir	(Erdoğan ve Biçici, 2023)
36	DP Dönemi Çanakkale Milletvekilleri ve Siyasi Faaliyetleri (1950-1960)	Makale, 9., 10., ve 11. Dönem Çanakkale milletvekillerine yöneliktir	(Yiğit, 2023)
37	Türkiye Büyük Millet Meclisi I. Dönem (1920-1923) Bolu Milletvekilleri ve Meclis Faaliyetleri	Makale, 1. Dönem Bolu milletvekillerine yöneliktir	(Ofllar, 2024)

Milletvekillerine yönelik dönemsel çalışmaların yanında, tek bir milletvekiline veya milletvekilliği yapmış önemli isimlere yönelik yapılmış çalışmalar da bulunmaktadır. Her ne kadar bu çalışmanın amaç ve hedefleri arasında bu tarz çalışmaların incelenmesi olmasa da iktidar seçkinlerine ilişkin yapılabilecek başka çalışmalarda, bu gibi teliflerin birlikte incelenmesi üzerinden birtakım sonuçlara varılabilir. Buradan hareketle, bu çalışma yapılırken karşılaşılan ve tek bir milletvekiline yönelik yapılan çalışmalara ilişkin örnek bir tablo aşağıya eklenmiştir. Tablodaki çalışmalar, alanda yapılan çalışmaların oldukça küçük bir kısmını ifade etmekte olup örnek teşkil etmesi açısından eklenmiştir.

Tablo 2. Türkiye'de Tek Bir Milletvekili veyahut Milletvekilliği Yapmış Önemli İsimlere Yönelik Yapılan Çalışmalardan Bazıları

No	Çalışmanın İsmi	Çalışma Hakkında	Çalışmanın Kaynağı
1	Denizli Milletvekili Mazhar Müfit Kansu	Makale, 1923-1939 yılları arasında faaliyet gösteren tek bir Denizli milletvekiline yöneliktir	(Sezgin ve Keleş, 2014)
2	Tek Parti Dönemi Milletvekili Olarak Adnan Menderes (1931-1945)	Yüksek lisans tezi, Tek bir milletvekiline yöneliktir	(Ergun, 2016)
3	Sivas Milletvekili Emir (Marşan) Paşa'nın Siyasi Faaliyetleri	Makale, Tek bir milletvekiline yöneliktir	(Haçın, 2016)
4	Prof. Dr. M. Şemsettin Günaltay'ın Milletvekili Olarak TBMM'deki Faaliyetleri	Makale, Tek bir milletvekiline yöneliktir	(Evsile, 2022)
5	Bitlis Milletvekili Müştak Okumuş'un Meclis Faaliyetleri (1961-1965)	Makale, Tek bir milletvekiline yöneliktir	(Çeliker, 2022)
6	TBMM 13, 15 ve 16. Dönem Milletvekili Nilüfer Gürsoy'un Meclisteki Faaliyetleri	Makale, Tek bir milletvekiline yöneliktir	(Çelik ve Altuncuoğlu, 2023)
7	Afyonkarahisar Milletvekili Ruşen Eşref (ünaydın) Bey'in Kurucu Meclis'teki Faaliyetleri (1923-1927)	Makale, Tek bir milletvekiline yöneliktir	(Öngel, 2023)
8	Demokrat Parti Ağrı Milletvekili Celâl Yardımcı: Hayatı ve Hatıratı	Makale, Tek bir milletvekiline yöneliktir	(Uzman, 2023)
9	Demokrat Parti Rize Milletvekili Osman Kavrakoğlu (Hayatı ve Siyasi Mücadelesi)	Yüksek lisans tezi, Tek bir milletvekiline yöneliktir	(Bayrak, 2023)
10	Niğde Milletvekili Hasan Hayati Ülkün'ün Meclis Çalışmaları	Makale, Tek bir milletvekiline yöneliktir	(Akgümüş, 2024)
11	Demokrat Parti Kütahya Milletvekili Dr. Ahmet İhsan Gürsoy'un Siyasi Yaşamı ve Yassıada Mahkemeleri'nde Yargılanma Süreci (1946-1961)	Makale, Tek bir milletvekiline yöneliktir	(Tekin, 2024)

3.2. Siyasi Seçkinler: Isparta Siyasi Hayatı ve Isparta Milletvekilleri

Millî mücadele ve Kurtuluş Savaşı'nın ardından Türkiye'nin kurulması ve Cumhuriyet'in ilanına giden süreç tüm Türkiye'de etkisini hissettirmiştir. Pek tabii Isparta'da da bu durum etkisini göstermiştir. Meclis-i Mebusan'ın 16 Mart 1920'de işgalci İngilizler tarafından dağıtılmasının ardından, Ankara'da 23 Nisan 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisi açılmıştır. Isparta'dan Ankara'ya I. Dönem TBMM mebusu sıfatıyla 5 kişi, Osmanlı Mebusan Meclisi'nden ise 1 kişi olmak üzere toplam 6 kişi gitmiştir. Isparta bu 6 kişi ile TBMM'de temsil edilmiştir. Askeri safhanın sonuçlanmasıyla II. TBMM döneminde de Isparta mecliste milletvekilleri ile temsil edilmeye devam etmiştir (Yüzbaşı, 2019, s. 207-208).

Isparta, Millî mücadele döneminde işgale uğramamış lakin Millî mücadelede önemli bir üs olmuştur. Isparta'daki Millî mücadele, Isparta Merkez ilçesi ve diğer ilçelerle birlikte, oraların temsilcileri aracılığıyla sürdürülmüştür. Çalışmalar, kimi zaman köylere de kaydırılmış ve sistemli bir mücadele süreci yürütülmüştür. Millî mücadeleye destek veren Millî mücadele kahramanları, kurtuluş hareketi için lazım gelen asker, işe ve nakliye için hayvan teminini gerçekleştirmişlerdir (Yüzbaşı, 2019, s. 208). Başka bir deyişle milli mücadele ruhunun tüm yurttaki olduğu gibi Isparta'da da karşılık bulduğu görülmektedir. Fakat elbette Türkiye için bu noktada tek mesele milli mücadele veya Kurtuluş Savaşı dönemini başarıyla tamamlamak olmamıştır.

Kurtuluş Savaşı'nın tamamlanmasının ardından Türkiye Cumhuriyeti için artık bir ilerlilik ve bayındırlık mücadelesi başlamıştır. TBMM genç Cumhuriyet'in kalbi olmuş, Isparta'dan Millî mücadelede yer alan milletvekilleri TBMM'de Isparta'yı temsil etmeye devam etmişlerdir. 1930 yılı mart ayında Mustafa Kemal Atatürk de yurtiçi gezileri esnasında Isparta'da bulunmuştur. Mustafa Kemal Atatürk'ün ziyareti Isparta halkı tarafından coşkuyla karşılanmış, 50. Alay, Mektepliler, erkek-kadın, köylü şehirci binlerce kişi karşılamada hazır bulunmuştur (Yüzbaşı, 2019, s. 210).

Isparta'da 1935 Milletvekilleri seçiminde genel nüfus 158 bin kişi olduğu için 4 milletvekili seçilmiştir. Yeni seçim yasasına göre oy kullanma yaşına gelmiş tüm kadın ve erkekler seçime katılmıştır. Seçimde, Cumhuriyet Halk Fırkasının gösterdiği adaylar seçilmiştir. Bu durum halkın fırkaya olan bağlılığı olarak ifade edilmektedir (Yüzbaşı, 2019, s. 212). Devam eden süreçlerde milletvekili seçimlerinde siyasi parti tercihlerinde farklılıklar olmuştur. Şüphesiz ki Isparta'nın TBMM'ye gönderdiği milletvekilleri, Isparta'nın siyasi hayatı ve seçkinleri için son derece önemli bir unsur ve göstergedir. Bu bağlamda Isparta milletvekillerine dair birçok çalışma yapılmıştır.

Isparta'daki siyasi hayata ve Isparta milletvekillerine dair literatürde daha önce de bazı çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Bu minvalde Isparta'daki siyasi hayata dair arşiv bilgilerinden çokça yararlanılmış olan ve Isparta'nın 1923-1980 yılları arasındaki dönemi inceleyen Esin Yüzbaşı'nın Cumhuriyet Döneminde Isparta (1923-1980) isimli doktora çalışmasının (Yüzbaşı, 2019) Isparta'daki siyasal hayata ilişkin alt başlıklarına başvurulabilir. Yine Isparta'da tek parti dönemini sosyal hayat, ekonomik hayat, eğitim hayatı, idari hayat ve siyasi hayat gibi açılardan inceleyen Sezen Erdoğan'ın Tek Parti Döneminde Isparta (1923-1950) isimli yüksek lisans tez çalışması (Erdoğan, 2021) incelenebilir.

Isparta milletvekillerinin Birinci Dönem TBMM'deki görevleri, komisyon üyelikleri, meclis grupları mensubiyetleri ve faaliyetlerini odak noktasına alan ve dolaylı olarak Millî mücadele döneminde sıkça rastlanan yerel önderlerin kendi aralarındaki rekabetin ilginç örneklerinden (Ermumcu, 2010, s. 152) bahseden bir çalışma için Turgut Ermumcu'nun I. Dönem TBMM'de Isparta Milletvekilleri ve Meclis Çalışmaları isimli makalesine (Ermumcu, 2010) başvurulabilir.

Türkiye'nin siyasi tarihi açısından önem arz eden Serbest Cumhuriyet Halk Fırkası'nın (SCF) 12 Ağustos 1930 yılında kurulması ve bu kuruluşun ardından Isparta ileri gelenlerinin bir hafta içinde emekli askeri, esnafı ve memuruyla SCF'nin yönetiminde nasıl yer aldığı sürecini inceleyen bir çalışma için İhsan Sabri Balkaya'nın Isparta'da Serbest Cumhuriyet Fırkasının Kurulma Çabaları isimli çalışması (Balkaya, 2006) incelenebilir. Çalışmanın ekinde yer alan tıpkıbasım belgelerle birlikte, 1930 yılı Isparta'sında siyasi örgütlenme çalışmalarının nasıl ve hangi şartlarda yapıldığı ve halktan hangi kesimlerin siyasetle uğraştığının anlaşılması (Balkaya, 2006, s. 223) bağlamında öneminden söz edilebilir.

Isparta'nın ilk kadın millet vekili 6 Kasım 1983 tarihindeki milletvekili genel seçimi ile Fatma Mihriban Erden olmuştur. Erden'in meclisteki kanun teklifleri, önermeleri, konuşmaları ve komisyon faaliyetlerine ilişkin yapılan bir çalışma için yine Esin Yüzbaşı'nın Isparta'nın İlk Kadın Milletvekili Fatma Mihriban Erden'in Meclis Faaliyetleri (1983-1987) isimli makale çalışması (Yüzbaşı, 2021) incelenebilir.

Türkiye'de tek partili dönemden çok partili hayata geçişte bilhassa 1946-1950 yılları arasındaki CHP ve DP arasındaki mücadeleye odaklanan ve 1947 Senirkent Olayları gibi hadiselerin kamuoyunda oluşturduğu hassasiyetleri ele alan bir başka çalışma için Nermin Zahide Aydın'ın Çok Partili Siyasi Hayata Geçiş Sürecinde Cumhuriyet Halk Partisi ile Demokrat Parti'nin Mücadelesi: Isparta Örneği (1946-1950) isimli makale çalışması (Aydın, 2021) incelenebilir.

Çok partili hayata geçiş sürecinden Demokrat Parti'nin, 27 Mayıs 1960 darbesine kadar Türkiye siyasetine yön verdiği 1946-1960 yılları arasında milletvekilliği yapan isimler, seçimlere giden süreçler ve sonuçlarına dair Esin Yüzbaşı'nın yukarıda bahsedilen doktora tezi çalışmasından (Yüzbaşı, 2019) türetilen bir çalışma olarak Esin Yüzbaşı ve Bayrak Akça imzalı Çok Partili Siyasete Geçiş İle Demokrat Parti Döneminde Isparta'da Milletvekilleri Seçimleri isimli makale çalışması (Yüzbaşı ve Akça, 2020a) incelenebilir.

Muhalefet partisi olmaksızın Türkiye'de 1920-1946 yılları arasında tek partili dönemde, bir başka deyişle ilk 7 yasama döneminde Isparta milletvekillerinin özgeçmişleri üzerinde yapılan bir başka çalışma ise Esin Yüzbaşı ve Bayram Akça imzalı Tek Parti Döneminde Isparta'da Milletvekili Seçimleri ve Milletvekillerinin Özgeçmişleri isimli makale çalışmasıdır (Yüzbaşı ve Akça, 2020b). Bu çalışma da yine Esin Yüzbaşı'nın doktora tezinden (Yüzbaşı, 2019) türetilen bir çalışma olup, milletvekillerinin meslekleri, doğum yerleri, meclisteki Isparta milletvekillerinin sayıları bazındadır (Yüzbaşı ve Akça, 2020b, s. 349).

Isparta'nın siyasi hayatındaki önemine binaen, Isparta'nın milletvekillerine dair yapılan çalışmalardan yukarıda bahsedilmiştir. Bu çalışmada ise Isparta milletvekillerinin Cumhuriyet'in 100. yılına kadarki süreçte yani TBMM tarihinin başından bu yana çeşitli özellikleri sosyolojik açıdan incelenmeye çalışılacaktır. Daha önce literatürde, dönem dönem ele alınan Isparta milletvekillerinin, ayrıca tek bir çalışma içinde incelenmemiş olması, bu çalışmayı daha önce yapılanlardan daha farklı kılmakta ve yapılacak diğer çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4. ISPARTA MİLLETVEKİLLERİNİN SOSYOLOJİK TAHLİLİ ARAŞTIRMASI

Çalışmanın bu kısmında, deskriptif sosyolojik araştırma türünde, doküman taraması ve arşiv taraması tekniği kullanılarak TBMM'nin web sayfası kayıtları ve yayınları ile bilhassa TBMM albüm tüm ciltleri (1920-2010) (TBMM Albümü) incelenmiştir.

Isparta, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan bu yana hep aynı il ismiyle TBMM'de temsil edilmiştir. Bu bağlamda Isparta'yı temsil eden milletvekillerinin demografi özelliklerinin incelenmesi ve sosyolojik tahlilinin yapılabilmesi için çalışma kapsamında aşağıdaki nitel içerik analizi, doküman toplama tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

4.1. Araştırmanın Amacı

Isparta'nın seçilmiş milletvekillerinin demografik özelliklerini yaş, cinsiyet, meslek, cinsiyet, memleket, evlilik, tahsil hayatları ve verdikleri kanun teklifleri bağlamında incelemektir.

Bu bağlamda araştırmada aşağıdaki soruların cevapları aranmıştır:

- Isparta milletvekili olabilmek için yaş faktörü belirleyici midir?
- Bazı meslek grupları Isparta'dan milletvekili seçilmede daha belirleyici midir?
- Isparta'dan milletvekili seçilmede bürokrat olmak diğerlerine göre daha fazla olumlu etkide bulunmakta mıdır?
- Isparta'dan milletvekili seçilmede avukat/yargıç/hukukçu olmak diğerlerine göre daha fazla olumlu etkide bulunmakta mıdır?
- Isparta'dan milletvekili seçilmede tüccar/iş adamı olmak diğerlerine göre daha fazla olumlu etkide bulunmakta mıdır?
- Isparta'dan milletvekili seçilebilmek için cinsiyetin etkisi var mıdır?
- Isparta'dan milletvekili seçilmede tahsilin önemi nedir?
- Isparta'dan milletvekili seçilebilmede yabancı dil bilmenin etkisi var mıdır?
- Evli olmak Isparta'dan milletvekili seçiminde etkili midir?
- Yasama dönemlerinde milletvekillerinin seçilme yaşı ortalaması kaç olmuştur? Bu ortalama yasama dönemleri bazında değişir mi?
- Yasama dönemlerinde hangi partiler Isparta'yı hangi dönemlerde temsil etmişlerdir?
- Isparta'dan milletvekili seçilmede doğum yerinin olumlu bir etkisi var mıdır?

Çalışma kapsamında belirlenen bu soruların dışında sorular üretmek ve çalışma için oluşturulan veri tabanı üzerinden bu sorulara cevaplar aramak mümkündür.

4.2. Araştırmanın Yöntemi

Nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmada tbmm.gov.tr'den ve TBMM 1920-2010 albümü elde edilen özgeçmiş bilgileri ile doküman analizi tekniğiyle toplanarak oluşturulan veri tabanı, içerik analiziyle incelenmiştir.

4.3. Araştırmanın Veri Toplama Tekniği

Araştırmada tbmm.gov.tr ve TBMM 1920-2010 albümündeki Isparta Milletvekillerine ait özgeçmiş bilgileri kullanılarak, Microsoft Excel programı üzerinde bir veri tabanı oluşturulmuştur. Oluşturulan veri tabanı tablosunda, milletvekilinin yasama dönemi, yıl bazında dönem aralığı, partisi, ismi, soy ismi, cinsiyeti, doğum günü, doğum ayı, doğum yeri, mesleği, mesleğine dair diğer ayrıntılar, tahsili, tahsiline dair diğer ayrıntılar, bildiği dil sayısı, bildiği diller, medeni hali, çocuk sayısı, ilk imza sahibi olduğu kanun teklifleri sayısı, imzası bulunan kanun teklifi sayısı, milletvekiline dair diğer kategorileştirilemeyen veriler, ilgili verinin çalışmaya kayıt tarihi ve verinin kaynağı bilgileri tablonun dikey sütunlarına ayrı ayrı kategorik olarak girilmiştir. Bahsedilen kategorik bilgiler ayrı ayrı hücrelere girilmiş, böylece görülmek istenen kategorik verinin, istenilen filtre ile ortaya konabilmesi sağlanmıştır.

İncelenen özgeçmişler yukarıda belirtilen kategorilerle deşifre edildikten sonra, nihayetinde ilk satırı sütunlara dair kategori isimleri, ilk sütunu verilerin giriş sırasını göstermek üzere; 122 satır ve 24 sütundan oluşan bir Microsoft Excel veri tabanı ortaya konmuştur. Filtrelerin sağlıklı çalışabilmesi hücrelere girilen verilerde aynı veri biçimi yani aynı ifadeler veya tabirler kullanılmıştır.

4.4. Araştırmanın Kısıtları

Araştırmada, tbmm.gov.tr adresindeki milletvekilleri sekmesi, arama sekmesi, milletvekilleri arama formu üzerinden yalnızca Isparta ili filtrelemesi yapılarak gelen veriler kullanılmıştır. Bu noktada internet sitesinin güncel olduğu varsayılmıştır. Fakat web sayfasındaki verilerin güncel olup olmadığı, eksik veya fazla olma durumlarının netliği sebebiyle, ilgili web sayfasından alınan verilerin (ilk 47 satırın) kesinliği bilinmemektedir.

Milletvekillerinin özgeçmiş bilgilerinde yer alan dil bilme sayıları, seviyeleri ve bildikleri dillerin sayıları hakkında kullanılan veriler, her yasama döneminde herhangi bir sınav yahut araştırma sonucu özgeçmişlere işlenmediği için bu verilerin güvenilirliği özgeçmişlerden elde edilen verilerin doğruluğuyla kısıtlıdır. Nitekim özgeçmişlerde yer alan bilgilerde, kimi zaman “az” kimi zaman “ileri düzey” kimi zaman ise bir niteleme sıfatı kullanılmaksızın “bilmektedir” gibi ifadeler ile sistemsiz olmayan bir tasnifleme veya özgeçmiş kaydı yapıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca bir dil bildiğine dair özgeçmişinde herhangi bir bilgisi olmamasına rağmen, tahsili ve meslek bilgisi bakımından Türkçe dışında bir dil biliyor olma ihtimali olan özgeçmişler de söz konusudur.

Araştırmada meslek bilgileri veri tabanına işlenirken milletvekillerinin özgeçmişlerinde belirttikleri meslek dikkate alınmıştır. Şayet böyle bir bilgi yoksa milletvekillerinin yaptıkları vazifeler dikkate alınmaya çalışılarak bir meslek grubuna meyledilmiştir. Bu noktada milletvekillerinin yaptıkları tahsil ve görev veya işler dikkate alındığında vekillere dair atfedilen meslekler dışında başka mesleklerinin de olabileceği yahut veri tabanında belirtilen başka bir mesleğe de atfedilebilmeleri söz konusudur. Dolayısıyla, çalışmanın nitel bir içerik analizi olması sebebiyle, araştırmacının milletvekillerine özgeçmişlerinden yola çıkarak atfettiği mesleklerin, veri tabanındaki hücrelerde bulunan verilerin toplamına göre oldukça az bir kısmının başka mesleklere sahip olduğu bilgisinin de kabul edilebilmesi söz konusudur. Bu husus çalışmaya dair bir diğer kısıttır.

4.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Türkiye’de milletvekilleri her zaman aynı ilin vekili olmayabilmektedir. Farklı yasama dönemlerinde farklı illerden seçilen milletvekillerinin varlığı söz konusudur. Bu çalışma kapsamında yalnızca Isparta’nın milletvekilleri 1-28 yasama dönemleri arasında incelenmiştir. Dolayısıyla Ispartalı olup başka bir ilden milletvekili olan yahut başka bir memleketten olup Isparta milletvekili olanlar olabilir. Dolayısıyla veri tabanı ile Isparta’ya yahut iktidar seçkinlerine ilişkin yapılan çıkarımların bahsedilen minvalde bir sınırlılık söz konusudur.

Araştırmada 19. ve 20. yüzyılda doğmuş ve o yüzyılın, doğduğu bölgenin, doğduğu ailenin ve doğduğu dünyanın şartlarına uygun tahsiller görmüş milletvekilleri aynı veri tabanında ortak paydada buluşturulmaya çalışılmıştır. Bilhassa 19. yüzyılda doğmuş olan milletvekillerinin aldıkları tahsillerin 21. yüzyılın ilk çeyreğindeki tahsil düzeyine göre teoride, pek aşağı bir seviyede kalması durumu söz konusudur. Lakin bu durum ilgili vekilin yaşadığı döneme göre onu tahsil bakımından alçaltıcı bir durum olmayıp, kâğıt üzerinde bugün bakıldığında böyle bir yanılığa sebebiyet verebilmektedir. Dolayısıyla doğum tarihi 1855 ile 1979 yılları arasında değişen 67 farklı kişinin aynı veri tabanına, aynı yöntemle işlenmesinde bahsedilen minvalde bir sınırlılık söz konusudur.

Araştırmada, milletvekillerinin doğum günleri, ayları ve yılları ayrı sütunlarda veri tabanına işlenmiştir. Fakat tüm araştırmaya konu kaynaklarda her millet vekilinin doğum tarihleri ay ve gün bazında kayda alınmamıştır. Dolayısıyla milletvekillerinin kayıtlı doğum günleri ve aylarına dair bir veri analizi denemesi anlamlı sonuçlar vermeyecektir.

Milletvekillerinin ilk imza sahibi olduğu ve imzası bulunan kanun teklif sayıları, 17. yasama dönemi dahil olmak üzere 28. yasama dönemine kadar tbmm.gov.tr adresinde belirtilmektedir. Fakat 16. yasama dönemi ve daha eski tarihlerde vekillerin ilk imza sahibi olduğu veya imzası bulunan kanun teklifi sayıları bakımından hazır bir veriye rastlanmamıştır. Dolayısıyla milletvekillerinin imzasının olduğu kanunlara dair yapılacak analizlerde bu minvalde bir tarih sınırlılığı söz konusudur.

4.6. Araştırmanın Veri Analizi

Araştırma ile ortaya konan veri tabanı kullanılarak, Isparta’dan bugüne kadar kaç farklı ismin milletvekili olduğu, mensubu oldukları partiler, milletvekili olanların cinsiyetleri, doğum yılları, doğum yerleri, meslekleri, tahsil düzeyleri, bildikleri diller ve dillerin sayıları, medeni halleri ve çocuk sayılarının anlamlı ilişkileri bağlamında çıkarımlarda bulunulmaya çalışılmıştır.

4.7. Bulgular ve Tartışma

Bu başlık altında, çalışmayla oluşturulan veri tabanından elde edilen verilerle araştırmaya konu olan sorular ayrı başlıklar halinde ele alınarak cevaplanmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda elde edilen bulgular üzerinden anlamlı sonuçlara dair tartışmalar ve çıkarımlar her başlıkta yer almaktadır.

4.7.1. Isparta Milletvekillerinin Yaş Özellikleri

Çalışma kapsamında oluşturulan veri tabanı ile cevabı bulması amaçlanan sorular üzerinde tek tek durulacaktır. Bu kapsamda amaçlarda belirtilen ilk soru, “1.Isparta milletvekili olabilmek için yaş faktörü belirleyici midir?” sorusu ve veri tabanına göre yanıtı aşağıdaki gibidir.

Tablo 3. Isparta Milletvekillerinin Yaş Özellikleri

Ortalama Milletvekili Seçilme Yaşı	47,44
Medyan	47,00
Mod	50,00
En Düşük Milletvekili Seçilme Yaşı	30,00
En Büyük Milletvekili Seçilme Yaşı	68,00

Tablo 3'ten anlaşılacağı üzere Isparta'da milletvekili seçilmiş olanların seçildikleri gün itibariyle yaşlarının ortalaması 47,44'tür. Bu noktada Isparta'dan milletvekili seçilebilmek için genel itibariyle 47 yaşını geçmiş olmanın olumlu etkide bulunabileceği belirtilebilir. Nitekim seçilen vekillerin yaş modu ise 50 olarak görülmekte, yani vekillerin en fazla 50 yaşında iken seçildikleri görülmektedir. Dolayısıyla ilk sorunun cevabı, Isparta'da milletvekili olabilmek için yaş faktörü belirleyici bir faktör olabileceğidir.

Araştırmanın 10. sorusu, “Yasama dönemlerinde milletvekillerinin seçilme yaşı ortalamış kaç olmuştur? Bu ortalama yasama dönemleri bazında değişir mi?” şeklindedir. Bu bağlamda aşağıdaki tablo veri tabanından faydalanılarak hazırlanmıştır.

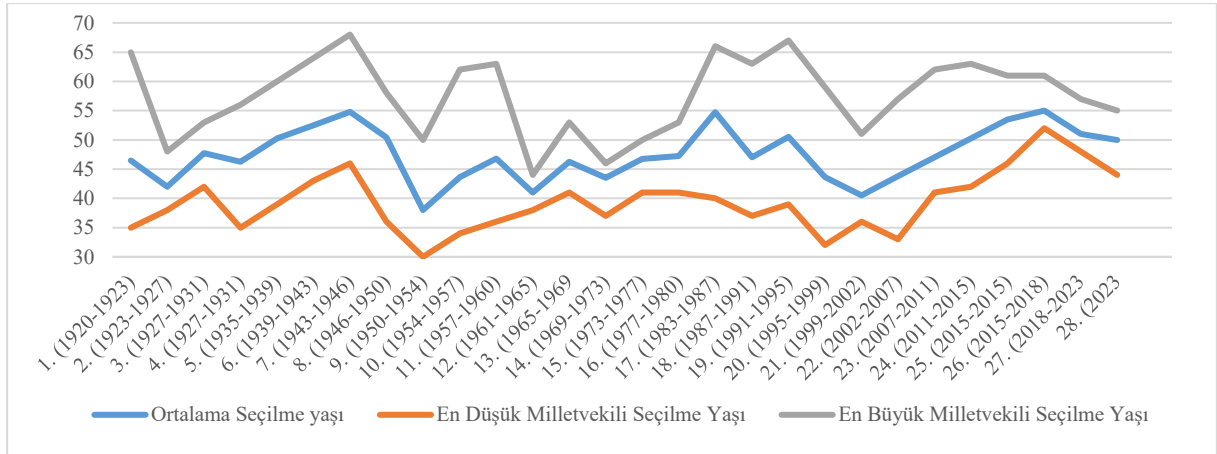
Tablo 4. Yasama Dönemleri Bazında Isparta Milletvekillerinin Yaş Özellikleri

Yasama Dönemi ve Yılı	Ortalama Seçilme Yaşı	Medyan	Mod	En Düşük Milletvekili Seçilme Yaşı	En Büyük Milletvekili Seçilme Yaşı
1. (1920-1923)	46,5	46,5	-	35	65
2. (1923-1927)	42	40	-	38	48
3. (1927-1931)	47,75	48	-	42	53
4. (1927-1931)	46,25	47	-	35	56
5. (1935-1939)	50,25	51	-	39	60
6. (1939-1943)	52,5	51,5	-	43	64
7. (1943-1946)	54,8	55	-	46	68
8. (1946-1950)	50,4	54	54	36	58
9. (1950-1954)	38	37	-	30	50
10. (1954-1957)	43,6	41	-	34	62
11. (1957-1960)	46,8	49	-	36	63
12. (1961-1965)	41	41	-	38	44
13. (1965-1969)	46,25	45,5	-	41	53
14. (1969-1973)	43,5	45,5	46	37	46
15. (1973-1977)	46,75	48	-	41	50
16. (1977-1980)	47,25	47,5	-	41	53
17. (1983-1987)	54,75	56,5	-	40	66
18. (1987-1991)	47	44	37	37	63
19. (1991-1995)	50,5	48	-	39	67

Yasama Dönemi ve Yılı	Ortalama Seçilme Yaşı	Medyan	Mod	En Düşük Milletvekili Seçilme Yaşı	En Büyük Milletvekili Seçilme Yaşı
20. (1995-1999)	43,6	43	-	32	59
21. (1999-2002)	40,5	37,5	36	36	51
22. (2002-2007)	43,8	43	-	33	57
23. (2007-2011)	47	44	-	41	62
24. (2011-2015)	50,25	48	-	42	63
25. (2015-2015)	53,5	53,5	-	46	61
26. (2015-2018)	55	53,5	-	52	61
27. (2018-2023)	51	49,5	-	48	57
28. (2023-	50	50,5	-	44	55
Tümü	47,42	47	50	30	68

Tablo 4 ile veri tabanı kullanılarak Isparta'dan seçilen milletvekillerinin yasama dönemi bazında seçildiklerinde kaç yaşında oldukları, en yüksek ve en düşük seçilme yaşları bir araya getirilmiştir. Böylece Isparta'da milletvekili olanların ortalama 47 yaşında milletvekili olduğu, 50 yaşın en çok milletvekili olunan yaş olduğu, en düşük milletvekili seçilme yaşının 30 olduğu, en büyük milletvekili seçilme yaşının ise 68 olduğu anlaşılmaktadır. Bu tablo kullanılarak aşağıdaki grafikler oluşturulabilir.

Şekil 1. Isparta Milletvekilleri Yasama Dönemi Bazında Yaş Özellikleri

Şekil 1'den anlaşılacağı üzere 2. yasama Dönemi'nden 7. yasama dönemine kadar ortalama seçilme yaşı en düşük ve en büyük milletvekili seçilme yaşları artış göstermiştir. 7. yasama döneminden 9. yasama döneme kadar bu değişkenler düşüş gösterirken, 9. ve 11. dönemlerde yeniden artış göstermeye başlamıştır. 7. dönemin, tek parti rejiminden çok partili rejime geçiş olması bu noktada dikkat çekicidir.

Isparta'dan milletvekili seçilme yaş ortalaması ile en büyük ve en küçük yaşların genel itibariyle 1960 ve 1980 darbesi sonrasında göreceli bir yükselişte olduğu görülmektedir. Bu veriye bakarak, yapılan askeri müdahalelerin ardından Isparta'da yaşı önceki yasama dönemine göre daha fazla olan milletvekillerinin seçilmiş olduğu ilginç bir sonuç ortaya koyduğu söylenebilir.

4.7.2. Isparta Milletvekillerinin Meslek Özellikleri

Çalışma kapsamında cevabı aranan 2. soru şudur: "Bazı meslek grupları Isparta'dan milletvekili seçilmede daha belirleyici midir?". Buna yönelik milletvekillerinin meslek türleri, sıklığı, seçildiği dönemler ve yıl aralığı her satır farklı bir isme ait olmak üzere aşağıdaki tabloda ele alınmıştır.

Tablo 5. Isparta Milletvekillerinin Meslek Özellikleri

Meslek	Sıklığı / Mesleğe Mensup MV Sayısı	Seçildiği Dönemler (Her Satır Bir MV)	Seçildiği Yıl Aralığı veya Yasama Dönemi (Her Satır Bir MV)
Akademisyen	1	1,2,3,4,5,6,7	1920-1946
Asker	2	1 ve 11	1920-1923
			1957-1960
Avukat	11	7	1943-1946
		8	1946-1950
		9,10,11	1950-1960
		10	1954-1957
		13	1965-1969
		15	1973-1977
		14,15,16	1969-1980
		23	2007-2011
		20,21,22	1995-2007
		22,24,25,27	2002-2007, 2011-2018
		28	2023-
Bankacı	1	6	1939-1943
Bürokrat	16	1	1920-1923
		1	1920-1923
		2,3,4,5,7	1923-1939,1943-1946
		3	1927-1931
		8	1946-1950
		8	1946-1950
		9	1950-1954
		16	1977-1980
		17	1983-1987
		18,19,20	1987-1999
		21	1999-2002
		22	2002-2007
		23	2007-2011
		24	2011-2015
		24	2011-2015
		25,26	2015-2018
Elektrik Mühendisi	1	25,26	2015-2015,2015-2018
Fen Mühendisi	1	7,8	1943-1950
Gazeteci – Yazar	1	26	2015-2018
İktisatçı	3	20	1995-1999
		23,24,25,26,27	2007-2023
		28	2023-
İnşaat Mühendisi	5	13,14,15,16,17,18,19	1977-1995
		16	1977-1980
		18,19	1987-1995
		20	1995-1999
		21	1999-2002

Meslek	Sıklığı / Mesleğe Mensup MV Sayısı	Seçildiği Dönemler (Her Satır Bir MV)	Seçildiği Yıl Aralığı veya Yasama Dönemi (Her Satır Bir MV)
İş Adamı	4	22	2002-2007
		27	2018-2023
		28	2023-
		28	2023-
Makine Mühendisi	1	19	1991-1995
Mimar	1	18	1987-1991
Öğretmen	6	1,2,3,4,5,6	1920-1943
		4,5,6,7,8	1931-1950
		11	1957-1960
		11	1957-1960
		17	1983-1987
		22,23	2002-2011
Sanayici	1	23	2007-2011
Serbest Ticaret	2	17	1983-1987
		20	1995-1999
Tıp Doktoru	8	9,10,13	1950-1957,1965-1969
		9,10	1950-1957
		12,13,14,15	1961-1977
		12	1961-1965
		12	1961-1965
		12	1961-1965
		21	1999-2002
27	2018-2023		
Tüccar	1	9,10,11	1950-1960
Vergi Müfettişi	1	17	1983-1987
Yargıç	1	1	1920-1923

Tablo 5'ten anlaşılacağı üzere, Isparta'dan milletvekili seçilen 67 farklı ismin meslek bilgileri şu şekildedir; bürokrat (f=16), avukat (f=11), tıp doktoru (f=8), Öğretmen (f=6), inşaat mühendisi (f=5), asker (f=2), iktisatçı (f=3), iş adamı (f=4), serbest ticaret (f=2), akademisyen, bankacı, elektrik mühendisi, fen mühendisi, gazeteci-yazar, makine mühendisi, mimar, sanayici, tüccar, vergi müfettişi ve yargıç (f=1). Görüldüğü üzere seçilen millet vekillerinin büyük bir çoğunluğu bürokrat ve avukat olmak üzere kanuna/mevzuata daha yakın olan mesleklere mensuptur. Ardından tıp doktorları ağırlık kazanmaktadır. Üstelik 1961-1965 yıllarını kapsayan 12. yasama döneminde seçilen 4 millet vekilinin hepsi tıp doktorudur. Ardından öğretmenlerin ağırlık kazandığı görülmektedir. Akabinde inşaat mühendislerinin seçildiği anlaşılmaktadır. Geriye kalan mesleklerde ise dengeli bir dağılım olduğu görülebilmektedir.

Tablo 5'ten hareketle araştırmanın 3. sorusu olan "Isparta'dan milletvekili seçilmede bürokrat olmak diğerlerine göre daha fazla olumlu etkide bulunmakta mıdır?" sorusunun cevabında en yüksek frekansa sahip olması nedeniyle bu soruya olumlu karşılık verilebileceği belirtilebilir.

Öte yandan yine araştırmanın 4. sorusu olan "Isparta'dan milletvekili seçilmede avukat/yargıç/hukukçu olmak diğerlerine göre daha fazla olumlu etkide bulunmakta mıdır?" sorusuna ise yine olumlu bir karşılık verilebileceği görülmektedir. Nitekim bürokratlardan sonra en çok frekans toplamı (f=12) avukat (f=11) ve yargıç (f=1) mesleğine sahip olan milletvekillerinde görülmektedir.

Araştırmadaki bir başka soru olan 5. sorunun "Isparta'dan milletvekili seçilmede tüccar/iş adamı olmak diğerlerine göre daha fazla olumlu etkide bulunmakta mıdır?" cevabına bakılacak olursa, Tablo 5'e göre tüccar (f=1) ve iş

adamı (f=4) mesleğinin frekansı toplam 5 olduğu için bu soruya kısmen olumlu cevap verilebileceği anlaşılmaktadır.

4.7.3. Isparta Milletvekillerinin Tahsil Özellikleri

Araştırmanın 7. ve 8. soruları milletvekillerinin tahsil düzeylerine yöneliktir. Bu bağlamda veri tabanındaki bilgilerle göre aşağıdaki tablolar hazırlanmıştır.

Tablo 6. Isparta Milletvekillerinin Tahsil Düzeyi Özellikleri

Tahsili	Milletvekili Sayısı	Yüzde
Doktora	2	0,030
Yüksek Lisans	14	0,209
Ön Lisans	6	0,090
Lisans	39	0,58
Lise	3	0,045
Orta Okul	3	0,045
Toplam	67	1

Tablo 6'dan anlaşılacağı üzere Isparta'dan milletvekili seçilenlerin büyük bir çoğunluğu, başka bir deyişle %58'i lisans mezunudur. Ardından Yüksek lisans mezunları %20,9 ile 2. sırada yer almaktadır. Doktora mezunu olan millet vekillerinin oranı ise %3'tür. Dolayısıyla Isparta'dan seçilen milletvekillerinin %90,9'unun lisans ve üzeri tahsile sahip olduğu, milletvekili seçilmede araştırmanın 7. sorusu olan "Isparta'dan milletvekili seçilmede tahsilin önemi nedir" sorusunun cevabının, lisans ve üzeri tahsil almanın olumlu bir etkisi vardır biçiminde olduğu söylenebilir.

Tablo 7. Isparta Milletvekillerinin Dil Bilme Özellikleri

MV. Sayısı	Bildiği Dil Sayısı	Yüzde	Birikimli Yüzde	Bildiği Diller
19	-	0,28	0,28	-
16	1	0,24	0,52	Fransızca
16	1	0,24	0,76	İngilizce
1	1	0,01	0,77	Almanca
1	1	0,01	0,79	Arapça
1	2	0,01	0,80	Almanca, Fransızca
1	2	0,01	0,82	Arapça, Farsça
4	2	0,06	0,88	Arapça, İngilizce
2	2	0,03	0,91	İngilizce, Almanca
2	2	0,03	0,94	İngilizce Fransızca
2	2	0,03	0,97	Arapça, Fransızca
1	3	0,01	0,98	Fransızca, Almanca, İngilizce
1	3	0,01	1,00	İngilizce, Rusça Kazakça
Toplam:64				Toplam: 7 farklı dil

Araştırmanın 8. sorusu olan "Isparta'dan milletvekili seçilebilmede yabancı dil bilmenin etkisi var mıdır?" sorusunun cevabı için Tablo 7 incelenebilir. Buna göre Isparta'dan milletvekili seçilenlerin %28'inin özgeçmişinden herhangi bir dil bilmedikleri beyanı söz konusudur. Milletvekillerinin %51'i yalnızca bir dil bilmektedir. Milletvekillerinin %18'i 2 dil bilmektedir. Milletvekillerinin yaklaşık %0,2'si ise 3 dil bilmektedir. Buradan hareketle, Isparta'dan milletvekili seçilebilmede dil bilmemek veya en azından tek bir dil bilmenin toplam %79 oranında olumlu bir etkisi olduğu belirtilebilir. Bilinen dillere bakıldığında ise en çok bilinen dilin 26 milletvekili ile İngilizce (f=26) ve 22 milletvekili ile Fransızca (f=22) olduğu belirtilebilir. Diğer diller olan Arapça (f=8), Almanca (f=5), Rusça, Farsça ve Kazakça ise (f=1) frekans değerlerinde biliniyor gözükmemektedir.

4.7.4. Isparta Milletvekillerinin Seçtikleri Partiler

Araştırmanın 11. sorusu, Isparta Milletvekillerinin yasama dönemlerinde hangi partilerden milletvekili seçtikleriyle ilgilidir. Bu minvalde soru, “Yasama dönemlerinde hangi partiler Isparta’yı hangi dönemlerde temsil etmişlerdir?” şeklindedir. Sorunun cevaplanabilmesi için veri tabanı kullanılarak aşağıdaki tablo elde edilebilir.

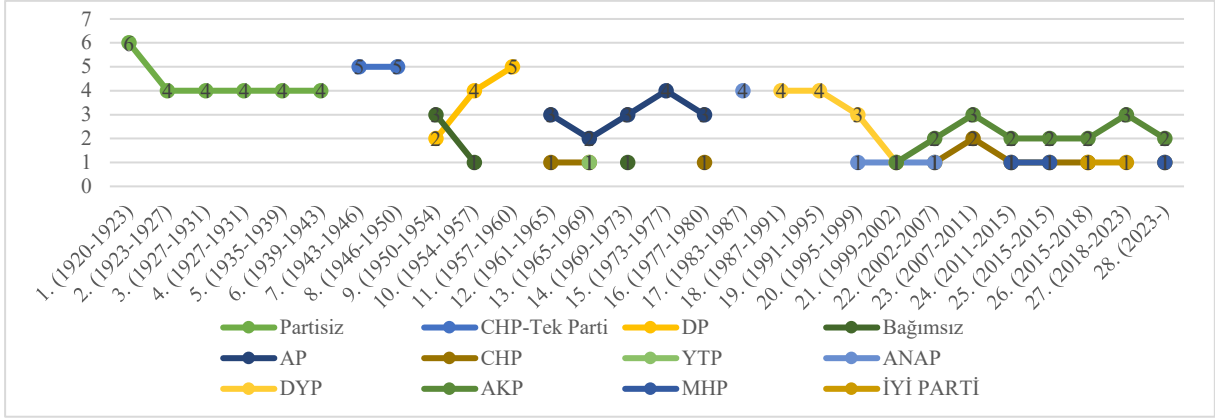
Tablo 8. Yasama Dönemlerinde Isparta Milletvekillerinin Partileri

Yasama Dönemi	Partisi	Milletvekili Sayısı	Yasama Dönemi	Partisi	Milletvekili Sayısı
1. (1920-1923)	Partisiz	6		DYP	3
2. (1923-1927)	Partisiz	4	20. (1995-1999)	ANAP	1
3. (1927-1931)	Partisiz	4		FP-RP	1
4. (1927-1931)	Partisiz	4		DYP	1
5. (1935-1939)	Partisiz	4	21. (1999-2002)	AKP	1
6. (1939-1943)	Partisiz	4		MHP	2
7. (1943-1946)	CHP-Tek Parti	5		AKP	2
8. (1946-1950)	CHP-Tek Parti	5	22. (2002-2007)	ANAP	2
				CHP	1
9. (1950-1954)	DP	5/2 ³		AKP	3
	Bağımsız	3	23. (2007-2011)	CHP	2
				AKP	2
10. (1954-1957)	DP	5/4 ³		CHP	2
	Bağımsız	1		AKP	2
11. (1957-1960)	DP	5	24. (2011-2015)	CHP	1
				MHP	1
12. (1961-1965)	AP	3		AKP	2
	CHP	1		CHP	1
			25. (2015-2015)	CHP	1
13. (1965-1969)	AP	2		MHP	1
	CHP (bağımsız)	1		AKP	2
	YTP	1		CHP	1
			26. (2015-2018)	CHP	1
14. (1969-1973)	AP	3		İYİ PARTİ	1
	Bağımsız (MNP)	1		AKP	3
15. (1973-1977)	AP	4	27. (2018-2023)	İYİ PARTİ	1
				AKP	2
16. (1977-1980)	AP	3		CHP	1
	CHP	1	28. (2023-	MHP	1
17. (1983-1987)	ANAP	4			
18. (1987-1991)	DYP	4			
19. (1991-1995)	DYP	4	Toplam		51

Isparta milletvekillerinin seçtikleri partilere bakıldığında, yukarıdaki tablo oluşturulabilir. Bu tablonun grafiğe aktarılması ile aşağıdaki grafik ortaya çıkmaktadır.

³ İlgili dönemdeki milletvekillerinin istifa etme, yeniden partiye üye olma durumları sebebiyle iki farklı değer belirtilmiştir.

Şekil 2. Isparta Milletvekillerinin Parti Durumu

Tablo 8 ve Grafik 2 incelendiğinde DYP (f=12), DP (f=12) ve AKP (f=17)'nin Isparta'dan milletvekili çıkarmada diğer partilere göre daha fazla başarılı olduğu görülmektedir. Yasama dönemleri bazında partilerin meclisteki varlığı ise grafikte daha rahat görülebilmektedir. Buna göre 18. yasama döneminden 21. yasama dönemine kadar DYP'nin milletvekili sayısında düşüş görülürken 21. dönemden sonra 28. döneme kadar AKP'nin meclisteki varlığı sürekli devam etmiştir. 12 ve 16. dönemler arasında ise AP'nin meclisteki varlığı göze çarpmaktadır. Bu kapsamda çalışmanın 11. sorusuna yukarıdaki minvalde cevaplar verilebilir.

4.7.5. Isparta Milletvekillerinin Cinsiyet ve Aile Özellikleri

Araştırmanın 6. sorusu: "Isparta'dan milletvekili seçilebilmek için cinsiyetin etkisi var mıdır?" şeklindedir. Veri tabanına bakıldığında ise yalnızca 2 milletvekili dışında kalan 65 milletvekilinin tümünün erkek olduğu görülmektedir. Dolayısıyla baskın bir erkek cinsiyeti frekansından dolayı bu sorunun cevabı, Isparta'dan milletvekili seçilebilmek için erkek cinsiyetinin olumlu etkisi söz konusudur şeklindedir.

Araştırmanın 9. sorusu "Evli olmak Isparta'dan milletvekili seçiminde etkili midir?" şeklindedir. Veri tabanı incelendiğinde 67 farklı isimden yalnızca birinin dul olarak kaydedildiği, bir milletvekilinin bekar olarak kaydedildiği diğer tüm milletvekillerinin evli olduğu görülmektedir. Dolayısıyla evli olmanın Isparta milletvekili seçilmede olumlu bir etkisi olduğu belirtilebilir.

4.7.6. Isparta Milletvekillerinin Doğum Yerleri

Araştırmanın 12. sorusu, "Isparta'dan milletvekili seçilmede doğum yerinin olumlu bir etkisi var mıdır?" şeklindedir. Bu soruya cevap verilebilmesi için öncelikle oluşturulan veri tabanından faydalanılarak aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 9. Isparta Milletvekillerinin Doğum Yerleri

Milletvekilinin Doğum Yeri	Milletvekili sayısı	Yüzdesi	Birikimli Yüzdesi
Amasya	1	0,0149	0,0149
Ankara	1	0,0149	0,0299
Antalya	1	0,0149	0,0448
Denizli	1	0,0149	0,0597
Diyarbakır	1	0,0149	0,0746
Eskişehir	1	0,0149	0,0896
Isparta	55	0,8209	0,9104
İstanbul	2	0,0299	0,9403
İzmir	1	0,0149	0,9552
Kayseri	1	0,0149	0,9701
Konya	1	0,0149	0,9851
Mersin	1	0,0149	1,0000
Toplam	67	1	

Tablo 9’de görüleceği üzere Isparta milletvekilleri arasında Isparta doğumlu olanların oranı %82’dir. Diğer şehirler ise eşit frekansta dağılım göstermektedir. Dolayısıyla araştırmanın 12. sorusuna, Isparta milletvekili olmak için Isparta doğumlu olmanın olumlu etkisi olduğu cevabı verilebilir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Mills’in iktidar seçkinleri çalışması, bu çalışmadan çok daha kapsamlı ve uzun soluklu yapılmış olan birçok saha araştırmasına dayanmaktadır. Dolayısıyla Mills’in ortaya koyduğu kurgu ve teori daha büyük bir hacme sahiptir. Ancak bu çalışma kapsamında Isparta özelinde yalnızca Isparta milletvekillerinin demografik özellikleri bakımından benzerlikleri anlaşılmasına çalışılmıştır. Bu bağlamda ortaya çıkan sonuçlar, Isparta’nın yasama faaliyeti seçkinlerinin birtakım özelliklerini ortaya koymaktadır.

Isparta’da en düşük milletvekili seçilme yaşı 30, en büyük yaş 68 olsa da ortalama 47,44 yaş ile Isparta yasama faaliyeti seçkini milletvekillerinin ortalama insan ömrü ve tecrübe birikimi bakımından makul bir yaşta milletvekili olarak görev aldıkları genel manada belirtilebilir.

1960 ve 1980 darbesinden sonra göreceli olarak daha yaşlı milletvekillerinin mecliste Isparta’yı temsil ettiği belirtilebilir. Başka bir deyişle 1960 ve 1980 darbelerinin, Isparta’da daha yaşlı yasama faaliyeti seçkinlerini tercih ettiği düşünülebilir.

Isparta’dan seçilen milletvekillerinin büyük bir çoğunluğunun sosyal bilimler kapsamında değerlendirilebilecek bürokrat, avukat ve öğretmenlik mesleklerinden geldiği (toplam f=33); fen bilimleri kapsamında değerlendirilebilecek tıp doktorluğu ve inşaat mühendisliği mesleğinden gelenlerin (toplam f=13) bunun neredeyse üçte biri kadar olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Isparta’daki yasama faaliyeti seçkinleri milletvekillerinin büyük bir kısmı sosyal bilimci olarak tanımlanabilir.

Isparta’dan milletvekili seçilenlerin %58’i lisans mezunu, yaklaşık %21’i yüksek lisans mezunu, yaklaşık %3’ü ise doktora mezunudur. Dolayısıyla Isparta’daki milletvekillerinin yaklaşık %82’sinin en az lisans mezunu veya başka bir deyişle üniversite mezunudur. Buradan hareketle Isparta yasama faaliyeti seçkini milletvekillerinin yüksek tahsil görmüş olduğu belirtilebilir.

Öte yandan milletvekillerinin %28’i Türkçeden başka dil bilmiyor gözükmektedir. En az 1 dil bilenlerin oranı ise %72’dir. Dolayısıyla Isparta yasama faaliyeti seçkini milletvekillerinin anadilleri dışında en az bir dil bilmekte olduğu belirtilebilir.

Isparta’yı temsil eden milletvekillerinin parti mensubiyetlerine bakıldığında ise 52 milletvekili sayısının ekseriyetle DYP, DP ve AKP olmak üzere toplam (f=40) frekansa sahiptir. Buradan hareketle, Isparta yasama faaliyeti yürütücüsü iktidar seçkinlerinin Türkiye’de “sağ” tandanslı tanımlanan partilerde yoğunlaştığı görülmektedir. Her ne kadar diğer görüşteki partiler ile bağımsız milletvekillerinin varlığı söz konusu olsa da partiler arasında frekans aralığı ile sağ görüş Isparta’nın yasama faaliyetleri seçkinlerinde etkin görünmektedir.

Isparta’da milletvekillerinin aile özelliklerine bakıldığında ise, 2’si haricinde 65 ismin evli olması nedeniyle Isparta yasama faaliyeti seçkini milletvekillerinin neredeyse tamamının evli olduğu belirtilebilir. Öte yandan (f=55) frekans değeri ve yaklaşık %82 ile Isparta yasama faaliyeti seçkinlerinin Isparta doğumlu oldukları anlaşılmaktadır.

Çalışma kapsamında böylece yasama faaliyeti seçkinleri kavramı ile iktidar seçkinleri kavramının bir alt başlığı niteliğinde bir kavram ortaya konulmuş, bu kavramın Isparta milletvekilleri özelinde incelemesi yapılmıştır. Buradan hareketle, “yasama faaliyeti seçkinleri”nin, bir ülkedeki yasama erkinde görev alan milletvekillerini ifade ettiği belirtilebilir.

Bu çalışmadan sonra yapılacak diğer çalışmalar için aşağıdaki öneriler dile getirilebilir:

- Isparta milletvekillerinin bizzat kendileri hakkında biyografileri, yazılı dokümanlar, görsel veya işitsel belgeler veya özel saha araştırmaları yapılarak Isparta’nın İktidar Seçkinleri veya Isparta’nın Yasama Faaliyeti Seçkinleri adı altında veya benzeri bir başlıkla daha kapsamlı bir çalışma gerçekleştirilebilir.
- Benzer çalışmalar Türkiye’nin diğer şehirleri özelinde gerçekleştirilerek yasama faaliyeti seçkinlerinin özellikleri ortaya konabilir.
- Bu çalışma başka bir analiz programı kullanılarak yinelenilebilir.

- Mills'in iktidar seçkinleri çalışmasında olduğu gibi, yasama faaliyeti seçkinlerine ilişkin daha ayrıntılı sonuçlar elde edilebilmesi için, bu çalışma ilgili milletvekillerinin en azından hayatta olanları ile yapılacak mülakatlar ve/veya haklarındaki ayrıntılı biyografik incelemelerle genişletilebilir ve çalışma daha kapsamlı hale getirilebilir. Nitekim böyle bir çalışma, diğer şehirler, bölgeler veya belli bir okul/gelenekten gelen milletvekilleri üzerinden teşmil edilebilir.
- Bu araştırma kapsamında kullanılan araştırma sorularına göre daha dar kapsamlı araştırma soruları ile nitel veya nitel ve nicel yöntemlerle daha derinlemesine analizler yapılarak yasama faaliyeti seçkinlerine ilişkin daha ayrıntılı çalışmalar gerçekleştirilebilir.
- Bu araştırmanın yöntemi ve araştırma soruları ile, (Köseoğlu, 2015)'in ifade ettiği türel seçkinler ve statü seçkinlerine dair bir ayrıştırmanın yapılması mümkün olmayıp, bu yönde bir araştırma için nitel yöntemler ile farklı bir araştırma kurgusu yapılabilir. Bu çalışmanın sunduğu veri tabanında, türel ve statü seçkinlerine ilişkin kısmi olarak ancak ve ancak milletvekillerinin mensubu oldukları partiler üzerinden değerlendirmeler yapılabilmektedir.
- Bu araştırmanın yöntemi ve soruları ile, (Arpacı, 2020)'nin ifade ettiği muhafazakâr cumhuriyet seçkinleri ve meydan okumacılar ismiyle nitelenen iktidar seçkinlerine ilişkin bir ayrıştırmanın yapılması mümkün olmayıp, bunu ortaya çıkarabilecek bir araştırmanın nitel yöntemlerle kurgulanması gerekmektedir. Bu noktada ancak ve ancak kısmi biçimde milletvekillerinin mensubu oldukları partiler üzerinden değerlendirme yapılabilmektedir.
- İktidar seçkinlerine ilişkin yapılacak diğer araştırmaların, nicel verilerle birlikte, nitel verileri toplayacak ve analiz edecek araştırma kurguları yapmalarının daha faydalı olacağı görülmektedir. Nitekim Mills'in iktidar seçkinleri gibi bir Türkiye siyasi seçkinleri, Türkiye'nin siyaset seçkinleri, Türkiye'nin elitleri ve benzeri bir bilgi üretiminin ancak bu şekilde gerçekliğe daha yakın olacağı anlaşılmaktadır.

YAZARIN BEYANI

Katkı Oranı Beyanı: Yazar, çalışmanın tümüne tek başına katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı: Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

KAYNAKÇA

- Aka, M. (2018). *1983-2011 Arası dönemde Türkiye'de parlamenter seçkinler ve toplumsal özellikleri* [Yüksek Lisans Tezi]. Kırıkkale Üniversitesi.
- Akgümüş, M. (2024). Niğde milletvekili Hasan Hayati Ülkün'ün meclis çalışmaları. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, (61), 61-84. <https://doi.org/10.17498/kdeniz.1433811>
- Alpaslan, A. (2013). *1923-1950 dönemi Türkiye Büyük Millet Meclisinde Maraş milletvekilleri ve siyasi faaliyetleri* [Yüksek Lisans Tezi]. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Arpacı, I. (2020). Seçkin siyaset bağlamında bir 28 Şubat analizi. *Liberal Düşünce Dergisi*, 25(97), 187-203. <https://doi.org/10.36484/liberal.679077>
- Arslan A., Baştürk, S., Arslan, G. ve Sözer, Z. (2015b). Çok partili dönem Türk siyasi tarihinde Bitlis milletvekilleri, *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (47), 71-97.
- Arslan, A. (2001a). Türk medya elitleri: bir durum tespiti. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 135-164.
- Arslan, A. (2001b). Cumhuriyet dönemi (1920-1995) türk siyasi elitlerinin toplumsal profili. *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 5-16.
- Arslan, A. (2003a). Eşitsizliğin teorik temelleri: Elit teorisi. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (6), 115-135.

- Arslan, A. (2003b). Elit teorisi ışığında günümüz Türk toplumunun genel bir değerlendirmesi. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 5-30.
- Arslan, A. (2004a). Türk iktidar seçkinleri. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (3), 1-14.
- Arslan, A. (2004b). Türkiye'nin modernleşme sürecinde Atatürk, Türk ordusu ve Türk askeri elitleri. *International Journal of Human Sciences*, 1(1).
- Arslan, A. (2004c). Toplumsal ve siyasal iktidarın analizinde, sınıf teorisine bir alternatif: elit teorisi. *Mülkiye Dergisi*, 28(244), 89-110.
- Arslan, A. (2004d). Turkish political elites. *International Journal of Human Sciences*, 1(1).
- Arslan, A. (2005). Tek partili dönem ve çok partili dönem Türk siyasi elitlerinin toplumsal profillerinin karşılaştırmalı incelenmesi. *İş, Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 7(1), 160-178.
- Arslan, A. (2007). 1950'den 12 Eylül 1980 askeri müdahalesine, genel seçim sonuçları temelinde Türkiye'nin siyasi yapısı. *International Journal of Human Sciences*, 4(1) 1-29.
- Arslan, A. (2008). Turkish media elites. *International Journal of Human Sciences*, 5(2), 135-164.
- Arslan, A. (2015). Üçüncü bin yılda Adana milletvekilleri, *International Journal of Human Sciences*, 12(1), 582-625.
- Arslan, A. ve Arslan, G. (2013). Geçmişten günümüze Artvin milletvekilleri: 1946'dan bugüne Artvin milletvekillerinin sosyolojik analizi. *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, (36), 43-70.
- Arslan, A. ve Arslan, G. (2014). Çok partili dönem tokat milletvekillerinin sosyolojik profilleri. *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, (43), 117-150.
- Arslan, A. ve Arslan, G. (2021). Şanlıurfa milletvekillerinin sosyolojik profilleri. *World Journal of Human Sciences*, 2021(2), 25-55.
- Arslan, A. ve Karadağ, M. (2021). Düünden bugüne MHP milletvekillerinin sosyolojik profilleri. *Bengi Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi*, 2021(1), 6-41.
- Arslan, A., Arslan, G., Sözer, Z., Baştürk, S. ve Ulusoy, K. (2015a). Çok partili dönem Türk siyasal hayatında Antalya milletvekilleri. *Avrasya Bilimler Akademisi Sosyal Bilimler Dergisi*, (3), 33-62.
- Arslan, G. (2017). *Üçüncü bin yılda Türkiye'de iktidarda kadının temsili: üçüncü bin yılda iktidar partisi kadın milletvekillerinin sosyolojik analizi* [Yüksek Lisans Tezi]. Mersin Üniversitesi.
- Aydın, N. Z. (2020). 1946 ile 1950 genel seçimleri arasında Denizli'de siyasi durum. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(TBMM'nin 100. Yılı ve Milli İrade Özel Sayısı), 116-132. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.774010>
- Aydın, N. Z. (2021). Çok partili siyasi hayata geçiş sürecinde Cumhuriyet Halk Partisi ile Demokrat Parti'nin mücadelesi: Isparta örneği (1946-1950), *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 69, 153-172. <https://doi.org/10.51290/dpusbe.848701>
- Balkaya, İ. S. (2006). Isparta'da Serbest cumhuriyet fırkasının kurulma çabaları. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü Dergisi*, 12(30), 215-237.
- Bayrak, F. (2023). *Demokrat Parti Rize milletvekili Osman Kavrakoğlu (Hayatı ve siyasi mücadelesi)* [Yüksek Lisans Tezi]. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi.

- Biçici, M. (2017). Antalya şehrinde siyasal yaşam (1920-1950). *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 16(4), 1058-1072. <https://doi.org/10.21547/jss.343425>
- Bilgin, V. (2014). *Türkiye’de değişimin dinamikleri köylülükten çıkış yolları*. A Kitap Yayınları.
- Bozkurt, B. (2021). İkinci dönem TBMM’de Mersin ve İçel milletvekillerinin yasama faaliyetleri. *Atatürk Yolu Dergisi*, 19(68), 225-257. <https://doi.org/10.46955/ankuayd.943720>
- Çağlar, A. ve Arslan, A. (2000). Cumhuriyet’ten günümüze Türk siyasi liderleri: Atatürk’ten Demirel’e üst siyasi elitler. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(2), 499-514.
- Çağrı, A. (2017). *Elit teorisi perspektifinden Demokrat Parti milletvekillerinin sosyolojik analizi* [Yüksek Lisans Tezi]. Mersin Üniversitesi.
- Çakır, M. ve Karakoç, R. (2023). Türkiye Cumhuriyeti’nde parlamentoda kadın temsili. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(1), 278-293. <https://doi.org/10.53443/anadoluibfd.1194027>
- Çelik, E. Torun (2018). Çok partili hayatın ilk yıllarında Kocaeli’nde siyasal hayat (1945-1960). *Atatürk Yolu Dergisi*, 16(63), 301-342. https://doi.org/10.1501/Tite_0000000515
- Çelik, M. ve Altuncuoğlu, N. (2023). TBMM 13, 15 ve 16. dönem milletvekili Nilüfer Gürsoy’un meclisteki faaliyetleri. *Dünya İnsan Bilimleri Dergisi*, 2023(2), 278-304. <https://doi.org/10.55543/insan.1301846>
- Çeliker, İ. (2022). Bitlis milletvekili Müştak Okumuş’un meclis faaliyetleri (1961-1965). *Rahva Teknik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 116-128.
- Erdoğan, S. (2021). *Tek parti döneminde Isparta (1923-1950)* [Yüksek Lisans Tezi]. Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.
- Erdoğan, Y. ve Biçici, M. (2023). İçel milletvekilleri ve siyasi faaliyetleri (1961-1970). *Assam Uluslararası Hakemli Dergi*, 10(22), 16-32. <https://doi.org/10.58724/assam.1268048>
- Ergil, D. (1986). *Toplumsal eşitsizliğin yapısı*. Sevinç Matbaası.
- Ergun, A. Y. (2016). *Tek parti dönemi milletvekili olarak Adnan Menderes (1931-1945)* [Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Ermumcu, T. (2010). I. Dönem TBMM’de Isparta milletvekilleri ve meclis çalışmaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2010(21), 139-153.
- Ertan, S. ve Aykaç, H. R. (2019). Elit teori çerçevesinde Türkiye’de kadın milletvekilleri üzerine bir inceleme. *Memleket Siyaset Yönetimi Dergisi*, 14(32) 75-102.
- Ertek, M. Y. (2022). İktidar seçkinleri. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 7, 95-101.
- Evsile, M. (2022). Prof. Dr. M. Şemsettin Günaltay’ın milletvekili olarak TBMM’deki faaliyetleri. *Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12, 161-172.
- Göktürk, G. (2021). Milletvekili genel seçimlerine çevreden bakmak: Kütahya 1960-1971. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 69, 319-334. <https://doi.org/10.51290/dpusbe.932686>
- Gülmez, N. (2018). Manisa milletvekilleri üzerine bir analiz (1920-2015). Manisa Celal Bayar Üniversitesi Yayınları.

- Gülmez, N. (2021). TBMM'deki Urfa milletvekilleri üzerine sosyo-politik bir değerlendirme (1946-2015). *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 8(3), 1034-1065.
- Haçin, İ. (2016). Sivas milletvekili emir (Marşan) Paşa'nın siyasi faaliyetleri. *Tarih Okulu Dergisi*, (XXVIII), 745-763. <http://dx.doi.org/10.14225/Joh941>
- Kanbir, F. (2014). Türkiye'de seçkinlerin toplumsal yapıda dönüşümü: "Hegemonik konumdaki elitler". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(34), 687-685.
- Karadağ, M. (2018). *Türk siyasi hayatında milliyetçi hareket partisi milletvekillerinin sosyolojik analizi* [Yüksek Lisans Tezi]. Mersin Üniversitesi.
- Karpat, K. H. (2009). *Osmanlı'dan günümüze elitler ve din*. Timaş Yayınları.
- Kırkbeşoğlu, E. (2021). Toplumsal eşitsizliğin yönetsel temelleri: Elit (seçkin) kuramı. *Fiscaoeconomia*, 5(3), 990-1027. <https://doi.org/10.25295/fsecon.973502>
- Köseoğlu, Y. (2015). Gelişmekte olan demokrasiler için alternatif seçkin tasnifi: Türel seçkinler ve statü seçkinleri, *Akademik Bakış Dergisi*, (48) 349-367.
- Madaş, E. (2020). İlk TBMM'de Edirne milletvekilleri ve faaliyetleri (1920-1923). *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 5(TBMM'nin 100. Yılı Özel Sayısı), 38-73.
- Mills, C. W. (2019). *Sosyolojik tahayyül* (Ö. Küçük, Çev.). Hil Yayın.
- Mills, C. W. (2021). *İktidar seçkinleri* (Ü. Oksay, Çev.). İnkılâp Kitabevi.
- Oflar, Y. (2024). Türkiye Büyük Millet Meclisi 1. dönem (1920-1923) Bolu milletvekilleri ve meclis faaliyetleri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 128-140.
- Öngel, Ç. (2023). Ayfonkarahisar milletvekili Ruşen Eşref (Ünaydın) Bey'in Kurucu Meclis'teki faaliyetleri (1923-1927). *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. Yılı Özel Sayısı), 133-153. <https://doi.org/10.30692/sisad.1339869>
- Özdağ, S. (2022). TBMM arşiv kayıtlarına göre cumhuriyet dönemi Bitlis milletvekilleri ve TBMM faaliyetleri (1923-1950). *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 980-1020. <https://doi.org/10.24186/vakanuvis.1139893>
- Özer, S. (2021). 1950 ve 1954 genel seçimlerinde Antalya. *Gazi Akademik Bakış*, 15(29), 263-290. <https://doi.org/10.19060/gav.1035520>
- Pareto, V. (2018). *Seçkinlerin yükselişi ve düşüşü* (M. Z. Doğan, Çev.). Doğu Batı Yayınları.
- Pür, E. (2022). Kastamonu milletvekilleri ve TBMM faaliyetleri (1961-1980). *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (31), 195-219. <https://doi.org/10.54600/igdirsosbilder.1125459>
- Sala, B. (2009). *Türkiye'de seçkin sınıflar ve siyasal yapı* [Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Sezgin, A. ve Keleş, Z. (2014). Denizli milletvekili Mazhar Müfit Kansu. *Belgi Dergisi*, (8), 1047-1081.
- Şahin, Z. (2022). Türkiye'de parlamentoda kadının (eksik) temsili: Milletvekili genel seçimleri özelinde demografik bir inceleme. *İşletme Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 102-128. <https://doi.org/10.33416/baybem.1028267>

- Şeker, G. (2022). TBMM 27. dönem kadın milletvekillerinin sosyolojik analizi. *International Journal of Arts and Social Studies*, 5(9), 128-148.
- TBMM Albümü. (2022). *1920-2010 TBMM Albümü 1,2,3,4*. https://www5.tbmm.gov.tr/TBMM_Album.htm adresinden 16 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2024). *Türk dil kurumu güncel Türkçe sözlüğü*. sozluk.gov.tr adresinden 2 Eylül 2024 tarihinde alınmıştır.
- Tekin, E. (2024). Demokrat Parti Kütahya milletvekili Dr. Ahmet İhsan Gürsoy'un siyasi yaşamı ve Yassıada Mahkemeleri'nde yargılanma süreci (1946-1961). *Tarih ve Gelecek Dergisi*, 10(1), 19-39. <https://doi.org/10.21551/jhf.1444644>
- Tunalı, Y. Türkkân (2020). Tek partili siyasi hayatta demokrasiyi yaşatma çabaları: IV. dönem bağımsız milletvekillerinin meclis faaliyetleri (1931-1934). *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 20(41), 665-700.
- Tunç, B. (2020). 1957 milletvekili genel seçimlerinin Sakarya'daki yansımaları ve Sakarya milletvekilleri. *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 5(TBMM'nin 100. Yılı Özel Sayısı), 180-219.
- Turhan, M. (1991). *Siyasi Elitler*. Gündoğan Yayınları.
- Uzman, N. (2023). Demokrat Parti Ağrı milletvekili Celâl Yardımcı: Hayatı ve hatıratı. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (34), 567-583. <https://doi.org/10.15182/diclesosbed.1351516>
- Ülke, S. (2021). Vilfredo Pareto: Elitlerin Yükselişi ve Düşüşü. *Kadim Akademi SBD*, 5(2), 128-132.
- Yaş, S. Zeyrekli (2022). Türkiye'de milletvekili seçilme yeterliliklerine dair karşılaştırmalı bir çözümleme: 24'üncü, 26'ncı ve 27'inci yasama dönemleri örnekleri, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 77(4), 731-755. <https://doi.org/10.33630/ausbf.1088294>
- Yiğit, A. Şentürk (2023). DP dönemi Çanakkale milletvekilleri ve siyasi faaliyetleri (1950-1960). *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(39), 188-219. <http://dx.doi.org/10.29228/TIDSAD.73216>
- Yücekök, A. (1983). *100 soruda Türkiye'de din ve siyaset*. Gerçek Yayınevi.
- Yüzbaşı, E. (2019). *Cumhuriyet döneminde Isparta (1923-1980)* [Yüksek Lisans Tezi]. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- Yüzbaşı, E. (2021). Isparta'nın ilk kadın milletvekili Fatma Mihriban Erden'in meclis faaliyetleri (1983-1987). *Tarih ve Gelecek Dergisi*, 7(4), 800-824. <https://doi.org/10.21551/jhf.1016436>
- Yüzbaşı, E. ve Akça, B. (2020a). Çok partili siyasete geçiş ile demokrat parti döneminde Isparta'da milletvekili seçimleri. *Tarih ve Gelecek Dergisi*, 6(4), 1235-1256. <https://doi.org/10.21551/jhf.821927>
- Yüzbaşı, E. ve Akça, B. (2020b). Tek parti döneminde Isparta'da milletvekili seçimleri ve milletvekillerinin özgeçmişleri. *Journal of Universal History Studies*, 3(2), 336-352. <https://doi.org/10.38000/juhis.817852>
- Zibek, Ö. K. (2020). *Elit teori bağlamında Hakkari milletvekilleri* [Yüksek Lisans Tezi]. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi.